

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
VREDNOTENJE OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV
PO POŠTENI VREDNOSTI

Ljubljana, marec 2005

KATJA DOLINŠEK

IZJAVA

Študentka Katja Dolinšek izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Marjana Odra in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. NAČELO VREDNOTENJA PO POŠTENI VREDNOSTI.....	2
2.1. <i>Opuščanje predpostavke previdnosti in uveljavljanje načela poštene vrednosti</i>	3
2.2. <i>Kaj sploh razumemo pod pojmom poštena vrednost?</i>	6
2.3. <i>Kaj pa mislimo s prevrednotenjem?</i>	8
2.4. <i>Pripoznavanje in začetno merjenje gospodarskih kategorij</i>	9
2.5. <i>Prevrednotovanje ekonomskih kategorij v SRS</i>	10
2.6. <i>Upoštevanje načela poštene vrednosti v praksi</i>	12
2.6.1. <i>Drugačno razumevanje pomena računovodskih izkazov, metod merjenja in uveljavljanje načela poštene vrednosti</i>	14
2.6.2. <i>Pričakovane spremembe pri evidentiranju prevrednotenja in zahtevana razkritja</i>	14
2.6.3. <i>Davčni vidik prevrednotenja</i>	15
2.6.4. <i>Večja vloga ocenjevalcev vrednosti</i>	16
2.7. <i>Ugotavljanje vrednosti kot najtežje področje računovodstva</i>	16
3. RAČUNOVODSTVO POŠTENE VREDNOSTI.....	17
OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV	17
3.1. <i>Razlike v sestavi oziroma ureditvi med SRS in MSRP</i>	18
3.2. <i>Kaj so opredmetena osnovna sredstva?</i>	19
3.3. <i>Začetno pripoznavanje in podlage za računovodsko merjenje opredmetenih osnovnih sredstev</i>	20
3.4. <i>Vrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev po njihovi pridobitvi</i>	23
3.4.1. <i>Amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev</i>	24
3.5. <i>Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev</i>	25
3.6. <i>Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi oslabitve</i>	27
3.6.1. <i>Oslabitev v SRS</i>	27
3.6.2. <i>Oslabitev v MSRP</i>	29
3.6.2.1. <i>Merjenje nadomestljive vrednosti - vrednost pri uporabi</i>	31
3.6.3. <i>Problem bistvenosti v zvezi s prevrednotenjem opredmetenih osnovnih sredstev zaradi oslabitve</i>	32
3.7. <i>Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi odprave oslabitve</i>	33
3.8. <i>Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve</i>	34
3.8.1 <i>Okrepitev v SRS</i>	34
3.8.2. <i>Okrepitev v MSRP</i>	36
3.8.2.1. <i>Model poštene vrednosti</i>	37
3.9. <i>Problemi nejasnosti v zvezi z razumevanjem prevrednotenja</i>	38
4. MODEL POŠTENE VREDNOSTI ALI MODEL IZVIRNE VREDNOSTI?	40
5. SKLEP.....	42
LITERATURA.....	44
VIRI.....	45

1. UVOD

Računovodski izkazi slovenskih pravnih oseb morajo podajati resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovnega izida v skladu s Slovenskimi računovodskimi standardi (v nadaljevanju SRS). Splošno pravilo za sestavljanje računovodskih izkazov kakor tudi pojasnil njihovih postavk je torej, da morajo ti resnično in pošteno izkazovati premoženje in obveznosti ter poslovni izid. To splošno pravilo izhaja iz Mednarodnih računovodskih standardov in mora biti spoštovano, če želimo, da računovodski izkazi služijo svojemu namenu. Namen računovodskih izkazov pa je dajanje informacij o finančnem stanju in uspešnosti podjetja, ki so koristne pri odločanju in sprejemanju različnih poslovnih odločitev širokega kroga uporabnikov. Verjetnost sprejemanja pravilnih odločitev je veliko večja v primeru, da so le-te sprejete na podlagi resničnih, poštenih in ustreznih informacij. Da računovodski izkazi res podajajo resnično in pošteno sliko finančnega stanja in izkaza poslovnega izida in se uporabniki računovodskih izkazov lahko nanje zanesejo, jih pregleda in oceni neodvisen strokovnjak – revizor.

Kdaj podajajo računovodski izkazi resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovnega izida? Odgovor na to vprašanje je zelo preprost. Računovodski izkazi so prikazani resnično in pošteno takrat, ko so v skladu s SRS oz. drugim določenim računovodskim okvirom poročanja. Za računovodske izkaze torej ne velja trditev, da so resnični in pošteni v absolutnem smislu, ampak glede na uporabljeni okvir računovodskega poročanja. S spreminjanjem okvira računovodskega poročanja se spreminja tudi podlaga za presojanje resničnosti in poštenosti.

Če želimo, da so računovodski izkazi prikazani resnično in pošteno, morajo biti tudi njihove posamezne postavke izkazane po poštenu vrednosti. Pri tem pa tudi poštena vrednost ni poštena v absolutnem smislu, temveč glede na to, kako jo v povezavi s posameznimi postavkami računovodskih izkazov opredeljuje okvir računovodskega poročanja (Duhovnik, 2004, str. 1).

V svojem diplomskem delu podrobneje obravnavam opredmetena osnovna sredstva in njihovo vrednotenje po poštenu vrednosti. Za obravnavo opredmetenih osnovnih sredstev sem se odločila zato, ker le-ta predstavljajo v bilancah slovenskih podjetij velik del aktive in je zato še posebej pomembno, da so izkazana po realni oz. poštenu vrednosti. Ugotavljanje, koliko je neko sredstvo vredno danes, torej iskanje njegove realne oz. poštene vrednosti, pa je eno izmed najtežjih področij računovodstva.

Moje diplomsko delo je razdeljeno na tri poglavja. V uvodu je na kratko predstavljeno strokovno področje, ki je predmet nadaljnje obravnave, in očrt vsebine poglavij. V prvem poglavju predstavim načelo poštene vrednosti, v drugem delu pa najprej sama opredmetena osnovna sredstva, katerih vrednotenje nato povežem z upoštevanjem načela poštene vrednosti. Poudarek je na slovenskem računovodskem okviru, torej na SRS, predstavljene pa so tudi rešitve, ki jih najdemo v Mednarodnih standardih računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP). Standarde sem medsebojno primerjala in ugotavljala razlike posameznih rešitev glede prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev. V tretjem delu pa primerjam še načelo

poštene vrednosti in vrednotenje po izvorni vrednosti. V zaključku sem podala ugotovitve in misli, ki na kratko povzemajo obravnavano tematiko.

Namen mojega diplomskega dela je ugotoviti, kaj je načelo poštene vrednosti in kako je to načelo upoštevano pri vrednotenju opredmetenih osnovnih sredstev.

Namen te naloge pa ni predstavljanje različnih metod ocenjevanja vrednosti, kot so: metoda tržnih cen, metoda nabavnih cen (stroškovna metoda) in metoda donosov (dohodkovna metoda).

2. NAČELO VREDNOTENJA PO POŠTENI VREDNOSTI

V Sloveniji imamo od leta 2001 nove Slovenske računovodske standarde (v nadaljevanju SRS 2001), ki so nadomestili prej veljavne Slovenske računovodske standarde (v nadaljevanju SRS 1993). Med pomembnejšimi novostmi, ki so jih vpeljali novi SRS je prav gotovo prevrednotenje ekonomskih kategorij, s čimer je omogočeno upoštevanje načela poštene vrednosti.

V SRS 1993 je bila poudarjena uporaba predpostavke previdnosti, ki v povezavi z merjenjem računovodskih postavk po izvorni vrednosti ni dopuščala uporabe načela poštene vrednosti oziroma jo je omejevala, saj ni dopuščala okrepitve. V Sloveniji so se do spremembe SRS vsa dolgoročna sredstva in obveznosti ter kapital obvezno revalorizirala z indeksom rasti cen. Prevrednotenje sredstev navzgor, torej nad njihovo izvirno vrednost, je bilo možno le kot njihova revalorizacija (Odar, 2001, str. 15). Predpostavko previdnosti je večinoma nadomestilo pravilo oslabitve, novost pa je prevrednotenje zaradi okrepitve. Ena izmed temeljnih računovodskih predpostavk, predpostavka previdnosti, tako izgublja svoj prvotni pomen in se počasi umika načelu poštene vrednosti. Slovo od starega načela previdnosti in vpeljava načela poštene vrednosti sta povzročila korenite spremembe v teoretičnem razmišljanju glede presojanja, ocenjevanja in vrednotenja bilančnih postavk. Računovodska stroka čedalje bolj poudarja poštene vrednosti posameznih postavk računovodskih izkazov. Meritve ter razkritja, ki so zasnovana na pošteni vrednosti vedno bolj prevladujejo v okvirih računovodskega poročanja. Upoštevanje načela poštene vrednosti pa naj bi bilo nujno, če želimo, da so računovodski izkazi prikazani resnično in pošteno.

Prej poznani sistem obračunavanja revalorizacije sredstev in dolgov je v novih SRS nadomeščen s prevrednotenjem. Ne gre le za zamenjavo izrazov, temveč za pomembne vsebinske spremembe glede načina vrednotenja, ki sledi začetnemu pripoznanju sredstev in dolgov v računovodskih razvidih in kasneje računovodskih izkazih. Novi SRS tako ne poznajo več revalorizacije, katere namen je bil ohranjanje vrednosti ekonomskih kategorij zaradi razvrednotenja denarja v razmerah visoke inflacije. Upoštevajo pa dejstvo, da se cene lahko spreminjajo tako zaradi splošnih kakor tudi posebnih gospodarskih in družbenih vplivov. Treba je torej razlikovati prevrednotenje, ki je posledica spremembe v kupni moči domače valute, merjene v evrih, od prevrednotenja, ki je posledica sprememb cen gospodarskih kategorij. Pri tem pa posebni vplivi lahko povzročijo pomembna zvišanja ali znižanja posameznih cen gospodarskih kategorij, ne glede na druge cene. Prevrednotenje gospodarskih kategorij se zato lahko (okrepitev sredstva,

oslabitev dolgov) oz. se mora (oslabitev sredstev, okrepitev dolgov) opravljati v smeri okrepitev oz. povečanja vrednosti in v smeri oslabitev oz. zmanjšanja vrednosti.

Gre za bistvene spremembe v teoretičnem razmišljanju o presojanju, ocenjevanju in vrednotenju bilančnih postavk v primerjavi s prejšnjimi tradicionalnimi metodami in načeli, med katerimi je že omenjeno načelo previdnosti. V skladu s tem načelom je bilo potrebno nekatere postavke iz aktive bilance stanja zaokroževati navzdol, nekatere pasivne postavke bilance stanja pa navzgor. Pravilo poštene vrednosti je sicer temeljno pravilo tudi v splošno sprejetih računovodskih načelih Združenih držav Amerike (v nadaljevanju US GAAP) kakor tudi v MSRP in je v svetu že dolgo znano v teoriji in tudi v praksi. Z upoštevanjem tega pravila se torej opuščajo nekatere temeljne računovodske predpostavke in lahko rečemo, da računovodstvo prehaja iz statičnega v dinamično (izhodišče ni več le v preteklosti in sedanjosti, ampak tudi v prihodnosti) (Odar, 2000, str. 17 – 35).

Razvoj sodobnega računovodstva torej teži k izkazovanju poštenih vrednosti gospodarskih kategorij. Tako k razkrivanju verjetnih ali dokazljivih okrepljenih vrednosti kakor tudi k izkazovanju oslabljenih in "ogroženih" vrednosti zaradi zunanjih, notranjih, subjektivnih ali objektivnih razlogov (Korošec, 2004, str. 25). Zahteve po poštenem in resničnem poročanju so postale še pomembnejše zaradi velikih finančnih škandalov po svetu (Enron, Parmalat...), ki smo jim bili priča v zadnjih letih. Posledica teh škandalov pa so strožje zahteve po poštenem in resničnem poročanju, obvladovanju različnih tveganj in negotovosti, razmejitve odnosov med upravo, notranjimi in zunanjimi revizorji ter revizijskimi odbori in povečanje njihovih odgovornosti. Hitro spreminjajočemu se poslovnemu okolju, procesu globalizacije in drugim številnim negotovostim in s tem tveganjem, katerim so izpostavljena podjetja v današnjem času, mora slediti tudi računovodska stroka.

2.1. Opuščanje predpostavke previdnosti in uveljavljanje načela poštene vrednosti

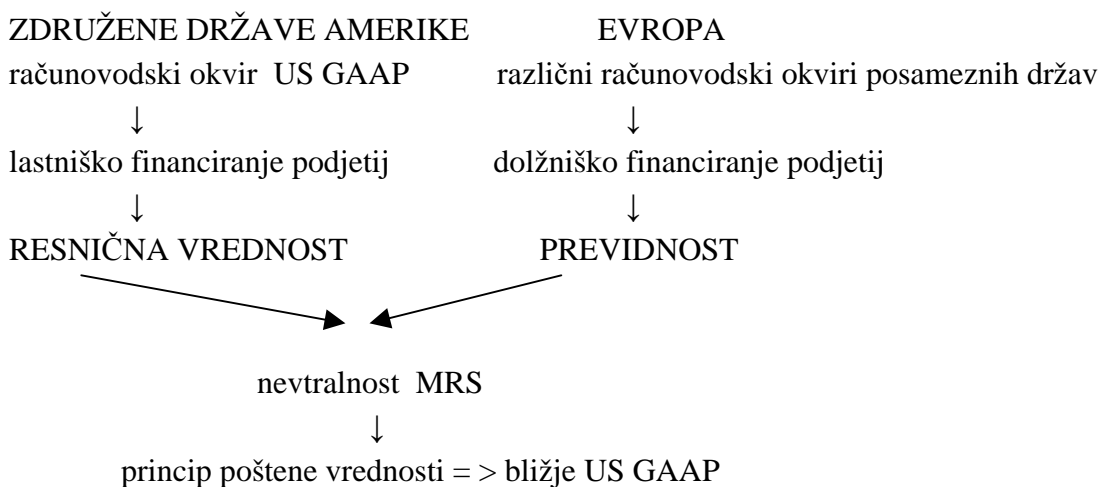
V Sloveniji so temeljna pravila vrednotenja in merjenja postavk v računovodskih izkazih okvirno določena v Zakonu o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD). Podrobneje pa jih nato ob upoštevanju temeljnih zakonskih pravil določa računovodska stroka sama v SRS. Za vrednotenje postavk v letnih računovodskih izkazih je ZGD v svojem 63. členu določal (sedaj spremenjen in dopolnjen ZGD-H), da je treba upoštevati načelo previdnosti, in sicer tako, da:

- se izkažejo le dobički, ki so do presečnega bilančnega dne že uresničeni;
- se upoštevajo vsa predvidljiva tveganja in izgube, nastale v poslovnem letu ali v katerem od prejšnjih poslovnih let, tudi če ta tveganja oz. izgube postanejo znane šele v obdobju po presečnem bilančnem dnevu do dneva izdelave letnih računovodskih izkazov;
- je potrebno amortizacijo in vse druge odpise upoštevati, ne glede na to, ali se je poslovno leto končalo z dobičkom ali z izgubo.

Vzroke za to, da ima v nekaterih zakonskih podlagah in posledično tudi v okvirih računovodskega poročanja večji pomen predpostavka previdnosti in v drugih vrednotenje po

resnični vrednosti, lahko najdemo v samih razlikah v načinu financiranja podjetij, ki je bilo ali je še značilno za določeno gospodarstvo. Ta misel je prikazana v spodnji shemi.

Slika 1: Predpostavka previdnosti – načelo poštene vrednosti

Vir: Lastni vir.

V shemi sta prikazani na eni strani Združene države Amerike in na drugi strani Evropa kot vodilni gospodarski sili. Za ameriško gospodarstvo je značilno, da je financiranje podjetij pretežno lastniško, v evropskih državah pa se podjetja pogosteje financirajo z najetjem dolgov. V večini evropskih držav so bila namreč bančna posojila tradicionalno najpomembnejši vir zunanjega financiranja za mala in srednje velika podjetja (Glas, Drnovšek, 2002, str. 1). Trg lastniškega kapitala se je v evropskih državah v primerjavi z ameriškim razvil relativno pozno. Eden od pokazateljev razvitosti kapitalskega trga je tržna kapitalizacija (kaže vrednostno izražen promet oz. posle, sklenjene na kapitalskem trgu). V tabeli 1 je prikazana velikost tržne kapitalizacije delnic v letu 1994 za izbrane razvite države, kjer lahko vidimo bistvene razlike med ameriškim in evropskim kapitalskim trgom.

Tabela 1: Kazalnik razvitosti kapitalskih trgov izbranih držav (G-7) za leto 1994

	Tržna kapitalizacija delnic (v mrd. USD)
ZDA	5082
Kanada	315
Japonska	3720
V.Britanija	1210
Francija	451
Nemčija	471
Italija	180

Vir: FIBV Annual Report and Statistics 1994, 1995.

Vzrokov za razlike v razvitosti kapitalskih trgov in različne načine financiranja podjetij je več, vendar pa ni moj namen razlaganje teh vzrokov. Želim le potrditi povezavo med prevladujočim načinom financiranja podjetij in njegovim vplivom na računovodski okvir.

Glede na prevladujoč vir financiranja ima podjetje na pasivni strani bilance stanja lahko večji delež dolga ali kapitala. Pri tem izraža kapital lastniško financiranje podjetja in je obveznost podjetja do lastnikov. Dolgovi pa so sedanje obveznosti podjetja, ki jih je potrebno v prihodnosti poravnati. Njihova poravnava po pričakovanjih zmanjša sredstva, iz katerih pritekajo gospodarske koristi. Lastnike oz. delničarje, ki v podjetje vložijo svoj denar, zanima predvsem to, kakšna je resnična vrednost podjetja, v katerega so investirali. Njihov temeljni motiv za naložbo je njeno oplemenitenje, ki je odvisno od uspešnosti poslovanja podjetja. Upniki, ki podjetju posodijo denar, pa želijo dobiti povrnjeno glavnico in pripadajoče dogovorjene obresti. Njihov interes za uspešnost poslovanja podjetja, ki so mu posodili denar, je pomemben le z vidika vplivanja na tveganje glede zmožnosti povračila zneska dolga. Predpostavka previdnosti je pomembna zaradi zagotavljanja varovanja kapitala oz. upnikov in je kot taka tudi zakonsko predpisana. Podrobneje se moje diplomsko delo ne spušča v način financiranja podjetij, prednosti in slabosti različnih pristopov ter trenutnega stanja na tem področju.

Ob vseh sklenjenih poslih s sredstvi in dolgovi prevzamejo podjetja nase ali pa prenesejo na drugo podjetje eno ali več finančnih in drugih tveganj. Izpostaviti želim predvsem finančna tveganja v zvezi s predpostavko previdnosti, ki so povezana z uresničitvijo ali neuresničitvijo prihodkov ter pripoznanjem ali nepripoznanjem sredstev in dolgov. Vsa poslovna tveganja so posredno tudi finančna tveganja (likvidnostno tveganje in tveganje neizpolnitve nasprotne stranke), saj vplivajo na plačilno sposobnost oziroma na spremembo poštene vrednosti sredstev in dolgov na podlagi prevrednotenja. Preoblikovanje nedenarnih sredstev v denarna (npr. terjatev v denar) je izpostavljeno vsem poslovnim tveganjem. Ta tveganja torej določajo, ali bodo nedenarna sredstva v celoti in pravočasno preoblikovana v denarna. Likvidnost podjetja pa je osnovni pogoj za njegov obstoj in donosno poslovanje. Pri vrednotenju sredstev in dolgov moramo torej upoštevati dejavnik tveganja in trdimo lahko, da je tveganje tisti dejavnik, ki neposredno in posredno določa način ter zgornjo in spodnjo mejo prevrednotenja sredstev in dolgov (Odar, 2000, str. 26).

V primeru popolnega upoštevanja načela poštene vrednosti bi se vsi učinki prevrednotenja sredstev in dolgov upoštevati pri njihovem vrednotenju in takoj poračunali tudi v poslovnem izidu. Prenovljeni SRS pa upoštevajo načelo poštene vrednosti s pravilom prevrednotenja le pri vrednotenju sredstev in dolgov v bilanci stanja, ne pa tudi pri ugotavljanju poslovnega izida. Pri ugotavljanju poslovnega izida ni upoštevano načelo poštene vrednosti zaradi upoštevanja predpostavke previdnosti in njenega načela pripoznavanja prihodkov. Enostransko priznani prihodki, izvirajoči iz prevrednotenja sredstev, niso kakovostno enakovredni in se ne morejo enačiti s prihodki, ki jih pripoznanjo poslovni partnerji družbe v obligacijskem, dvostransko sprejetem dogovoru oz. poslu. V trenutku prevrednotenja sredstev in dolgov posledično ne pride do denarnih tokov; ti se bodo pojavili šele nekoč v prihodnosti. V primeru prevrednotenja

sredstev ne moremo govoriti o že realiziranem poslu in posledično je tudi negotovost uresničitve tega posla večja kakor pri klasičnem dvostranskem obligacijskem poslu (Odar, 2000, str. 28).

V novih SRS torej predpostavka previdnosti ni popolnoma opuščena, gre le za njeno drugačno pojmovanje (Odar, 2000, str. 27).

Zaradi upoštevanja načela poštene vrednosti in s tem dopustitev vrednotenja gospodarskih kategorij v skladu s tem načelom, ki je v SRS že upoštevano, je bila potrebna tudi sprememba ZGD. Tako je bil 16. decembra 2004 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gospodarskih družbah (ZGD-H, Ur.l.RS 139/04). Slovenija je s 1. majem 2004 postala polnopravna članica Evropske unije in mora svojo nacionalno zakonodajo gospodarskih družb prilagoditi vsebinskim zahtevam evropskega pravnega reda oz. prava družb EU. V ta namen je bil oblikovan predlog novele ZGD-H, ki v skladu s spremembami bilančnih direktiv dosledno uveljavlja načelo poštene vrednosti kot temelj za vrednotenje v računovodskih izkazih. Pri tem ZGD določa le osnovna vprašanja s področja bilančnega prava in prava računovodstva, za ostalo pa odkazuje na podrobnejše urejanje v SRS. Med spremembami ZGD je v sedmem poglavju – bilančno pravo – sprememba 63. člena ZGD – splošna pravila vrednotenja, ki določa, da se spremeni in dopolni upoštevanje načela previdnosti in se kot prioriteto opredeli načelo poštene vrednosti pri vrednotenju. S sprejetjem te spremembe 63. člena ZGD je zagotovljena uskladitev s spremembami evropskih bilančnih direktiv, tako z direktivo o vrednotenju 2001/65 z dne 27.12.2001 ter modernizacijsko direktivo 2003/51 z dne 18.6.2003 (Kocbek, 2004, str. 4, 14).

2.2. Kaj sploh razumemo pod pojmom poštena vrednost?

V skladu z načelom poštene vrednosti naj bi bile torej vse postavke sredstev in obveznosti do njihovih virov v bilanci stanja ter poslovni in finančni izid podjetij prikazani po pošteni in resnični vrednosti. Pri tem pa ne moremo mimo dejstva, da je sam izraz poštena vrednost zelo širok in si ga tako lahko različno razlagamo. Razumevanje je odvisno od uporabljene podlage za določanje, kaj velja za pošteno. Pri tem pa se moramo zavedati, da nobena vrednost ni absolutno poštena.

SRS so pravila upoštevanja podlag za merjenje postavk v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti in sam izraz poštena vrednost (neposreden prevod angleškega izraza fair value) povzeli po MSRP. Glede opredelitve poštene vrednosti velja splošno sprejeta opredelitev, v skladu s katero je poštena vrednost:

"Znesek, za katerega je sredstvo mogoče zamenjati oz. obveznost poravnati med dobro obveščanima in voljnima strankama v premišljenem poslu."

Glede na splošno sprejeto opredelitev pa sama razumem, da je tržna vrednosti tista vrednost, ki naj bi se najbolj približala pošteni vrednosti oz. po tej opredelitvi kot pošteno vrednost razumem le tržno vrednost.

Vendar pa tržna vrednost ni edina vrednost, za katero lahko trdimo, da je poštena. Pojem poštena vrednost je potrebno razumeti širše od pojma tržna vrednost. Tržno ceno sredstva je mogoče določiti le v primeru, če se z njim trguje na dejavnem in plačilno sposobnem trgu. Poštena vrednost pa se lahko določa tudi drugače, neodvisno od trgovanja na trgu (Odar, 2000, str. 25).

Pojem poštene vrednosti in prikazano definicijo zelo dobro razlagajo standardi ocenjevanja vrednosti. Ti pravijo, da je poštena vrednost enaka tržni vrednosti, če so izpolnjeni v nadaljevanju prikazani pogoji (Praznik, 2004, str. 5 – 6).

- **Znesek** – gre za ocenjeni znesek, ki se nanaša na ceno, izraženo v denarju, plačljivo za premoženje v skladu s tržnim poslom na čisti poslovni podlagi. Tržna vrednost se meri kot najverjetnejša cena, ki jo lahko razumno dobimo na trgu na dan ocenjevanja vrednosti. To je najboljša cena, ki jo prodajalec lahko razumno doseže, in najugodnejša cena, ki jo kupec razumno dobi. Ta ocena pa izrecno izključuje ocenjeno ceno, ki je umetno spremenjena zaradi posebnih pogojev in okoliščin (npr. prodaja in dogovori o povratnem najemu, ugodnosti, ki jih poda kdorkoli, povezan s prodajo, neobičajno financiranje...).
- **Sredstvo mogoče zamenjati oz. obveznost poravnati** – premoženje, ki je predmet menjave, je izraženo v ocenjeni in ne v vnaprej določeni vrednosti. Ocenjena tržna vrednost je vezana na določen dan. Razmere na trgu se spreminjajo, zato je ocenjena vrednost ob drugem času lahko napačna ali neprimerna. Zagotovljeno mora biti tudi ustrezno trženje. To pomeni, da je premoženje izpostavljeno trgu na najprimernejši način, kar vpliva na njegovo odprodajo po najboljši ceni, ki jo je možno razumno doseči. Obdobje izpostavljenosti premoženja na trgu se lahko spreminja v skladu s tržnimi pogoji. Trajati pa mora dovolj dolgo, da omogoča primernemu številu morebitnih kupcev, da izvedo za premoženje.
- **Dobro obveščeni stranki** – vsaka izmed strank ravna seznanjeno in previdno, kar pomeni, da je seznanjena o naravi in značilnostih premoženja, o njegovi dejanski in morebitni uporabi ter o razmerah na trgu na dan ocenjevanja vrednosti. Vsaka izmed strank domnevno deluje s tem znanjem iz lastnega zanimanja in je previdna pri iskanju najboljše cene za svoj položaj v poslu. Previdnost se ocenjuje kot sklicevanje na razmere na trgu na dan ocenjevanja vrednosti, in sicer brez koristi, ki bi jih prinesla spoznanja po dnevu ocenjevanja vrednosti.
- **Voljni stranki** – gre za voljnega kupca in voljnega prodajalca. Tak kupec ni prisiljen k nakupu; je motiviran, vendar ne pretirano navdušen ali odločen, da kupi po kateri koli ceni. Zato ni pripravljen plačati višje cene, kot jo zahteva trg. Prodajalec ravno tako ni pretirano navdušen ali prisiljen prodati po kateri koli ceni, ki odstopa od razumne. Je motiviran, da proda svoje premoženje za najvišjo ceno, ki jo po ustreznem dogovoru lahko doseže na trgu.
- **Premišljen posel** – je posel na čisti poslovni podlagi med strankama, med katerima ni določenega ali posebnega razmerja (npr. najemodajalec in najemjemalec, odvisno in matično podjetje...). To bi namreč lahko povzročilo nastanek cene, ki ni značilna za trg. Stranki sta popolnoma neodvisni.

Ugotavljanje poštene vrednosti oz. zneska, s katerim bi bilo mogoče v premišljenem poslu zamenjati sredstvo ali poravnati obveznost med dobro obveščanima in voljnima strankama, ni problematično na trgih s popolno konkurenco. Tovrstni trgi pa praktično ne obstajajo in pojem poštene vrednosti je potrebno obravnavati širše. Posamezni računovodski standardi zato navedeno opredelitev poštene vrednosti še podrobneje razčlenjujejo in pojasnjujejo, kaj je mišljeno s pošteno vrednostjo za posamezne potrebe vrednotenja.

Svetovni trendi na področju računovodske stroke gredo v smeri njihovega poenotenja, kar naj bi omogočilo večjo primerljivost računovodskih izkazov. Rezultat te težnje so MRS, za katere pa mnogi kritiki menijo, da ti prepogosto le prevzemajo strokovne rešitve, ki jih prinašajo splošno sprejeta računovodska načela v Združenih državah Amerike (US GAAP) (Flower, 1997, str. 289). Na podlagi teh kritik bi lahko sklepali, da smer razvoja v večji meri narekuje ameriška računovodska stroka, od koder tudi izvirajo izvirne rešitve na različnih strokovnih področjih računovodstva. Glede na moč, vpliv in razvitost te države ter vodilno vlogo, ki jo ima v svetovnem gospodarstvu, je to na nek način razumljivo. Pa poglejmo, kako US GAAP razlagajo pošteno vrednost. V Ameriki oz. US GAAP poznajo tri podlage za ugotavljanje poštene vrednosti, in sicer (US GAAP):

- tržno ceno na delujočem trgu,
- oceno, ki temelji na tržnih cenah podobnih sredstev,
- oceno, temelječo na različnih metodah ocenjevanja.

Za določanje poštene vrednosti naj bi podjetja, ki pripravljajo računovodske izraze v skladu s US GAAP, upoštevala naslednjo hierarhijo poštene vrednosti (fair value hierarchy):

- nivo 1: tržna vrednost istovrstnih sredstev ali obveznosti v točno določenem ali bližnjem času njihovega vrednotenja;
- nivo 2: v primeru, da trg istovrstnih sredstev ali obveznosti ne obstaja, se poštena vrednost določi glede na tržno vrednost podobnih sredstev ali obveznosti v točno določenem ali bližnjem času vrednotenja;
- nivo 3: v primeru, da ne obstaja trg istovrstnih ali podobnih sredstev ali obveznosti, se poštena vrednost ugotavlja s pomočjo drugih metod ocenjevanja vrednosti.

Ta opredelitev zelo jasno prikazuje razpon vrednosti, ki jih lahko razumemo kot poštene.

Zamiselnost poštene vrednosti predpostavlja praviloma takojšnji posel, ne pa poravnavo v kakem preteklem ali prihodnjem trenutku. Pri merjenju poštene vrednosti torej iščemo ceno, po kateri bi se posel opravil v sedanosti. Podlaga zamisli o merjenju poštene vrednosti je predpostavka, da je podjetje delujoče. To pomeni, da podjetje nima namena ali potrebe, da bi prenehalo poslovati, bistveno zmanjšalo obseg svojega delovanja ali sprejelo posel pod pogoji, ki zanj niso ugodni (Duhovnik, 2004, str. 1).

2.3. Kaj pa mislimo s prevrednotenjem?

V 8. točki uvoda v SRS, Prevrednotovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih, je določeno:

"Prevrednotenje je sprememba prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij."

Torej lahko prevrednotenje razumemo kot vsako ponovno vrednotenje gospodarskih kategorij, ki sledi njihovem začetnemu pripoznanju. S prevrednotenjem razumemo vse vrste spreminjanja prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij; njegova posledica je prevrednotenje (Turk, 1999, str. 7).

2.4. Pripoznavanje in začetno merjenje gospodarskih kategorij

Ob ustanovitvi podjetja vložijo lastniki vanj kapital hkrati z začetnimi sredstvi v obliki denarja, stvari ali pravic. Kapital izraža lastniško financiranje podjetja in je obveznost, ki jo ima podjetje do svojih lastnikov. Sredstva imajo lahko obliko stvari, pravic ali denarja in jih podjetje lahko pridobi s kapitalom ali dolgovi. Podjetja obvladujejo sredstva z namenom pridobivanja bodočih gospodarskih koristi. Dolgovi so sedanje obveznosti podjetja, razen iz lastniškega financiranja, njihova poravnava pa bo po pričakovanju zmanjšala sredstva, iz katerih pritekajo gospodarske koristi. V bilanci stanja in pred tem v računovodskih razvidih pa se sredstvo (dolg) pripozna (SRS, 2001):

- če je verjetno, da se bodo v prihodnosti zaradi njega povečale gospodarske koristi (zaradi njegove poravnave se bodo sredstva, ki omogočajo gospodarske koristi, zmanjšala);
- če ima ceno ali vrednost, ki jo je mogoče zanesljivo izmeriti (da je mogoče znesek za njegovo poravnavo zanesljivo izmeriti).

Ker je prevrednotenje vsako ponovno vrednotenje gospodarskih kategorij po njihovem začetnem pripoznanju, bom predstavila, na čem temeljijo oz. kako se ugotavljajo denarno izražene velikosti gospodarskih kategorij ob njihovem začetnem pripoznavanju v računovodskih izkazih (in pred tem v računovodskih izvidih).

Začetno pripoznavanje sredstev in dolgov v SRS (1993 in 2002) in tudi v MRS temelji na načelu izvirne vrednosti (historical cost basis). V 7. točki uvoda (SRS, 2001) je definicija izvirne vrednosti pri sredstvih, dolgovih in kapitalu naslednja:

- *Izvirna vrednost (sredstva)* je znesek plačanih denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov ali pa poštena vrednost nadomestila, danega v trenutku nakupa, da bi podjetje prišlo do sredstev. Medtem ko govorimo pri celoti sredstev posamezne vrste o vrednosti, govorimo pri njihovi količinski enoti o ceni. Izvirne vrednosti so pri materialu, trgovskem blagu ali nabavljenih storitvah *nabavne vrednosti* oz. pri količinski enoti *nabavna cena*; nabavna cena obsega poleg nakupne cene, ki jo je treba plačati dobavitelju, še uvozne dajatve ter prevozne ali druge neposredne stroške nakupa. Izvirne vrednosti so pri polproizvodih in proizvodih praviloma *stroškovne vrednosti*, imenovane *proizvajalni stroški*, vendar se lahko raztezajo od *spremenljivih proizvodnih stroškov* kot ene skrajnosti do *zožene lastne cene* kot druge skrajnosti.

- *Izvirna vrednost (dolgovi)* je znesek, prejet v zameno za nastanek obveznosti, v nekaterih primerih (na primer pri davku iz dobička) pa znesek denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov, ki jih bo podjetje po pričakovanjih moralo plačati za poravnavanje dolgov v običajnem poslovanju.
- *Izvirna vrednost (kapital)* je nominalni znesek kapitala, ki so ga lastniki vplačali ali se je kasneje pojavil pri poslovanju, pa ga lastniki podjetja še niso odtegnili.

2.5. Prevrednotovanje ekonomskih kategorij v SRS

Prevrednotenje je sprememba prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij. Z novimi SRS je prevrednotovanje gospodarskih kategorij nadomestilo revalorizacijo, prejšnjo ureditev, ki je bila zato v celoti opuščena. Kot sem že omenila, pa v tem primeru ne gre le za zamenjavo izrazov, temveč tudi za velike vsebinske spremembe. V starih SRS so se sredstva in dolgovi po njihovi pridobitvi revalorizirala, amortizirala, pri sredstvih pa se je upoštevala še predpostavka previdnosti. Revalorizacija je omogočala prilagajanje vrednosti premoženja novi kupni moči denarja, ki je bila zaradi visoke inflacije (razvrednotenja denarja) manjša; s pomočjo revalorizacije naj bi se tako izločali vplivi rasti cen. Med letoma 1993 in 2001 je znašala kumulativna inflacija (merjena s splošnim koeficientom – nekaj let s cenami na malo, pozneje s cenami življenjskih potrebščin) okrog 207%. Če torej ne bi bilo obvezne revalorizacije kapitala, bi ta v omenjenem obdobju zelo veliko izgubil in postal "negativen" (Koželj, 2002, str. 8). Denimo opredmetena osnovna sredstva so morala podjetja "revalorizirati" s splošnim koeficientom rasti cen (s cenami na drobno in s cenami življenjskih potrebščin), na daljši rok pa vrednost tako revaloriziranega opredmetenega osnovnega sredstva ni smela presežati njegove tržne cene. V tem primeru ta pravila niso upoštevala "revalorizacije" v skladu z dejanskimi spremembami cen opredmetenih osnovnih sredstev, zato je bila to vsebinsko bolj indeksacija (Koželj, 2001, str. 24). Prevrednotenje sredstev in dolgov navzgor, nad njihovo izvirno vrednost, je bilo v starih SRS torej možno le kot njihova revalorizacija. Prevrednotenje navzdol, pod njihovo izvirno vrednost, pa je bila posledica prenašanja vrednosti sredstev med stroške ali pa izgubljanje njihove vrednosti zaradi zunanjih vplivov (Odar, 2000, str. 19).

Prenovljeni SRS pa upoštevajo dejstvo, da je potrebno razlikovati spremembe cen, ki lahko nastanejo zaradi splošnih ali posebnih gospodarskih razmer in družbenih vplivov. Splošni vplivi so spremembe zaradi kupne moči denarja, posebni vplivi pa so lahko posledica sprememb v ponudbi in povpraševanju ali tehnološke spremembe. Posebni vplivi lahko povzročijo pomembno zvišanje ali znižanje posameznih cen, ne glede na gibanje drugih cen. Sedanji SRS tako ločijo med splošnim in posebnim prevrednotovanjem ekonomskih kategorij. Razlikujejo torej med (SRS, 2001):

- a) prevrednotenjem, ki je posledica spremembe kupne moči domače valute, merjene v evrih – *splošno prevrednotenje* in
- b) prevrednotenjem, ki je posledica sprememb cen gospodarskih kategorij – *posebno prevrednotenje*.

Splošno prevrednotenje je posledica sprememb kupne moči domače valute. Opravilo naj bi se na koncu posameznega poslovnega leta le pri kapitalu. Splošno prevrednotenje kapitala se opravlja, če se v prejšnjem koledarskem letu tečaj evra v primerjavi s tolarjem poveča za več kot 5,5%. V primeru, da je ta pogoj izpolnjen (rast evra v primerjavi s tolarjem v prejšnjem letu je enaka 5,5% ali več) je splošno prevrednotovanje kapitala obvezno. Krije se v breme prevrednotovalnega popravka poslovnega izida kot izredni odhodek. V skladu s SRS 8.29 pa se lahko krije tudi iz prevrednotovalnega popravka posameznih opredmetenih osnovnih sredstev in dolgoročnih naložb, če se nanaša na postavke, pri katerih ni mogoče pričakovati njihove trajne oslabilve. Oblikovan splošni prevrednotovalni popravek kapitala se lahko uporabi tudi za pokrivanje izgube, vendar šele potem, ko so za pokrivanje izgube porabljene vse druge razpoložljive kategorije kapitala (SRS, 2001). Glede na to, da tečaj evra v primerjavi s tolarjem ni nikoli dosegel ali presegel meje 5,5% in je tudi v prihodnje najverjetneje ne bo (vstop Slovenije v ERM2, fiksno določen tečaj evro-tolar in kasneje prevzem evra), je splošno prevrednotenje izgubilo svoj pomen.

Poglavitna sprememba, ki so jo na področju vrednotenja gospodarskih kategorij vpeljali prenovljeni SRS, je vpeljava posebnega prevrednotenja nad izvorno oziroma nabavno vrednostjo. Prevrednotenje gospodarskih kategorij navzdol, torej pod njihovo izvorno vrednost, se je pri določenih sredstvih in dolgovih izvajalo že v skladu s starimi SRS. Neke vrste oslabilve smo tako poznali že prej, novost pa je posebno prevrednotenje kot okrepitev gospodarskih kategorij.

Prevrednotenje, ki je posledica spremembe cen gospodarskih kategorij, se opravi na koncu leta ali med njim, in sicer zaradi:

1. **okrepitev sredstev**, ki poveča njihovo tedaj izkazano vrednost,
2. **oslabilve sredstev**, ki zmanjša njihovo tedaj izkazano vrednost,
3. **okrepitev dolgov**,
4. **oslabilve dolgov**.

V primeru okrepitev sredstev gre za povečanje pričakovanih prihodnjih gospodarskih koristi iz sredstev, v primeru oslabilve sredstev pa za zmanjšanje pričakovanih prihodnjih gospodarskih koristi iz sredstev, ne da bi prišlo do njihove siceršnje spremembe zaradi nove naložbe ali umika naložbe vanje. V prvem primeru se hkrati s povečanjem vrednosti sredstev prehodno poveča posebni prevrednotovalni popravek kapitala, v drugem primeru pa se hkrati z zmanjšanjem njihove vrednosti povečajo prevrednotovalni poslovni odhodki ali prevrednotovalni finančni odhodki, razen če se pred tem pri istih sredstvih ne pojavi posebni prevrednotovalni popravek kapitala, ki ga je mogoče zmanjšati ob hkratnem zmanjšanju vrednosti ustreznih sredstev. Posebni prevrednotovalni popravek kapitala ima naravo prehodne rešitve, ker je končna rešitev vendarle odvisna od dejanskega iztržka, ki šele lahko vpliva na poslovni izid.

Potreba po okrepitevi sredstev se pojavi, če obstajajo utemeljeni tržni podatki, ki omogočajo povečanje knjigovodske vrednosti:

- zemljišč
- zgradb

- opreme
- finančnih instrumentov.

Na drugi strani pa lahko pride do oslabitve pri vseh sredstvih. Sredstvo je potrebno oslabiti v primeru, da njegova knjigovodska vrednost presega njegovo pošteno vrednost. Zaradi oslabitve je potrebno knjigovodsko vrednost sredstva zmanjšati do njegove poštene vrednosti, pri tem pa se v višini razlike pojavi izguba zaradi te oslabitve. Takšna izguba se prikaže kot prevrednotovalni poslovni odhodek oz. prevrednotovalni finančni odhodek, razen v primeru, da se pred tem pri istih sredstvih zaradi njihove okrepitve pojavi posebni prevrednotovalni popravek kapitala, ki omogoča njeno poravnavo (SRS, 2001).

Pri vseh **sredstvih** pa je potrebno upoštevati, da je **upoštevanje oslabitve sredstev obvezno, upoštevanje okrepitve pa dopustno**. Podjetja bodo torej morala obvezno oslabiti sredstva, katerih knjigovodska vrednost bo glede na pošteno vrednost precenjena. V primeru okrepitve pa se bodo podjetja sama odločila, ali bodo sredstva prevrednotila ali ne. Pri **dolgovih** pa je potrebno upoštevati, da je njihova **okrepitev obvezna, upoštevanje oslabitve dolgov pa je dopustno**.

2.6. Upoštevanje načela poštene vrednosti v praksi

Uveljavitev prenovljenih SRS je prinesla v finančno računovodstvo veliko sprememb. Pravimo, da se z novimi sodobnimi tokovi in prijemi stroka vse bolj oddaljuje od tradicionalnega pojmovanja računovodstva. Hitro spreminjajoči se trgi in vse večje zahteve uporabnikov računovodskih informacij zahtevajo nenehno izpopolnjevanje in prilagajanje računovodske stroke. Dinamično okolje zato zahteva več dinamičnosti tudi v računovodstvu. Pri tem se namenja veliko pozornosti pravilu poštene vrednosti in novim računovodskim prijemom, ki ne iščejo svojih izhodišč le v preteklosti in sedanjosti, ampak dajejo velik poudarek tudi prihodnosti; njihov cilj pa je prikazati resnično in pošteno stanje sredstev in njihovih virov na podlagi poštene vrednosti. Prej poznani sistem revalorizacije sredstev in dolgov je nadomestilo prevrednotovanje. Pri upoštevanju in izvajanju načela poštene vrednosti ter prevrednotenju ekonomskih kategorij se pojavljajo mnoge novosti in z njimi povezani problemi, npr.:

- drugačno razumevanje pomena računovodskih izkazov, metod merjenja in načinov ugotavljanja posameznih vrednosti,
- opuščanje predpostavke previdnosti in uveljavljanje načela poštene vrednosti,
- spremembe pri evidentiranju prevrednotenja in zahtevana razkritja,
- izvedba prevrednotenja zaradi okrepitve, oslabitve in odprave oslabitve,
- davčni vidik prevrednotenja,
- vloga ocenjevalcev vrednosti, računovodij in revizorjev,
- večje zahteve po znanju.

Tako lahko izluščimo nekatera temeljna pravila, ki jih bodo morala podjetja upoštevati pri posebnem prevrednotenju (Koželj, 2000, str. 14):

- posebno prevrednotenje se izvaja le pri pomembnih postavkah (načelo bistvenosti);

- pomembnost postavk bo podjetje opredeljevalo samo v svojih internih pravilnikih (notranjih predpisih – običajno v Pravilniku o računovodstvu);
- podjetja morajo določiti način, s katerim bodo preverjala, ali knjigovodske vrednosti še ustrezajo nadomestljivi vrednosti in pri tem upoštevati znamenja iz zunanjih in notranjih virov informacij;
- oslabitev sredstev in okrepitev dolgov je obvezna, okrepitev sredstev in oslabitev dolgov pa dopustna;
- podjetja morajo ustrezno razkriti vsa opravljena prevrednotenja (upoštevanje posamičnega obravnavanja gospodarskih kategorij).

Razumljivo je, da pridobivanje podatkov o pošteni vrednosti lahko stane podjetje kar nekaj denarja, vendar je treba s takimi stroški računati, zato da je bilanca stanja podjetja realnejša (Koželj, 2000a, str. 29). Upoštevanje pravil prevrednotenja sredstev in dolgov ter s tem izkazovanje realnih vrednosti je pomembno tako za zunanje kakor tudi za notranje računovodsko poročanje. Mogoče je pomen pravil prevrednotenja celo pomembnejši za notranje kot za zunanje poročanje. Poslovodstvo bo namreč lahko sprejemalo poslovne odločitve na podlagi analiz, ki bodo temeljile na pošteno prikazanih podatkih.

Pomembno je torej, da se podjetja zavedajo, da načelo poštene vrednosti in s tem vrednotenje ekonomskih kategorij po pošteni vrednosti ni le še ena izmed mnogih obveznosti, ki jo morajo upoštevati kot nujno zlo. Ni dovolj, da se v internih aktih dobro opredeli sistem spremljanja vrednotenja po pošteni vrednosti (kaj se bo prevrednotovalo – bistvenost, kdaj – kako pogosto, meja dovoljenih odstopanj, kdo je zadolžen – odgovornost...), mora se tudi dosledno in skrbno izvajati. Še huje pa je, če je sistem spremljanja vrednotenja po pošteni vrednosti zapisan le s tem namenom, da se izpolnijo zahteve standardov, v praksi pa se ne izvaja. Primer, ki ga imam v mislih, je računovodska usmeritev, ki sem jo kar pogosto zasledila v praksi. Podjetja navadno med usmeritvami kar enostavno prepišejo standarde. Zapišejo, da je oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev obvezna in kdaj je obvezna (če knjigovodska vrednost bistveno presega nadomestitveno vrednost). Za okrepitev pa npr., da se izvaja le pri zemljiščih in v primeru, da vrednost zemljišča presega izkazano knjigovodsko vrednost za več kot 100%. Mejo si torej postavijo tako visoko, da jim okrepitve najverjetneje ne bo potrebno nikoli izvajati. Moti me tudi zelo pogosto zapisana usmeritev glede odprave oslabitve, kot npr. v letnem poročilu 2003 družbe Gorenje:

"Opredmetena osnovna sredstva se zaradi odprave oslabitve lahko prevrednotujejo, medtem ko se zaradi okrepitve prevrednotujejo samo zemljišča."

Kot bralca računovodskih izkazov me bolj kot to, kakšne možnosti dopuščajo standardi, zanima, katero možnost so sami izbrali. Ali torej izvajajo odpravo oslabitve opredmetenih osnovnih sredstev ali ne? V računovodskih usmeritvah naj bi se zapisalo tisto, kar se dejansko izvaja in upošteva, in ne tisto, kar se lahko izvaja in upošteva.

2.6.1. Drugačno razumevanje pomena računovodskih izkazov, metod merjenja in uveljavljanje načela poštene vrednosti

Razumljivo je, da je prehod iz revalorizacije, katere izvajanje je bil avtomatizem, na prevrednotovanje zelo težavna naloga. Prevrednotenje ekonomskih kategorij namreč zahteva posamičen in poglobljen pristop, odvisen od okoliščin in postavk, ki se vrednotijo. Prevrednotenje je strokovno zelo zahtevno. Pri njegovem izvajanju je zato potrebno ogromno strokovnega znanja in še več izkušenj. Glede na to, da smo ljudje večinoma nenaklonjeni večjim spremembam, ki spreminjajo naš "utečeni vsakdan" in potrebujemo čas za prilagajanje, bo potrebno kar nekaj časa, da bo prevrednotovanje v praksi zaživel tako, kakor bi moralo.

2.6.2. Pričakovane spremembe pri evidentiranju prevrednotenja in zahtevana razkritja

Novi SRS so zahtevali tudi nekatere spremembe in dopolnitve v notranjih predpisih podjetij.

- Podjetja so morala ponovno razmisliti o izbiri računovodskih usmeritev pri izkazovanju in vrednotenju sredstev in dolgov. Pri tem je najzahtevnejše poglavje povezano z izkazovanjem in vrednotenjem opredmetenih osnovnih sredstev – predvsem v zvezi s prevrednotovanjem zaradi njihove pomembne vloge v bilanci stanja, saj so praviloma to sredstva velikih vrednosti in se v podjetju zadržujejo dalj časa.
- Določiti se mora način, s katerim se preverja, ali knjigovodske vrednosti še ustrezajo nadomestljivi vrednosti.
- Postaviti je potrebno tudi sodila za določanje pomembnosti sredstev, saj za podjetja oslabilte in okrepiteve niso smiselne pri vseh sredstvih in dolgovih.
- Za prikazovanje knjigovodske vrednosti prav gotovo odgovarja računovodstvo. Pri ugotavljanju poštene vrednosti pa ima pomembno vlogo predvsem poslovodstvo in tisti zaposleni, ki so v neposrednem stiku z npr. določenimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi.
- V pravilniku o računovodstvu se mora določiti in zapisati način preverjanja in pomena, na podlagi katerih se preverjajo potrebe po oslabilti ali okrepitvi. Pomembno pa je, da je zapisano skladno s pogledom računovodske in revizijske stroke (Hribar, 2002, str. 120).

SRS določajo, da je potrebno spremljati vse učinke prevrednotenja vsakega posameznega sredstva in dolga. To pomeni, da je potrebno v poslovnih knjigah in knjigovodskih razvidih spremljati vsako povečanje vrednosti ekonomskih kategorij nad njihovo izvirno vrednostjo in tudi vsako oslabiltev. V današnji dobi hitrega razvoja in velikih možnosti, ki jih zagotavlja informacijska tehnologija, to ne bi smel biti problem. Nekatera podjetja morajo le prilagoditi ali dopolniti obstoječe računalniške programe za evidentiranje poslovnih dogodkov (Odar, 2000, str. 15).

V podjetjih naj bi področje prevrednotenja obravnavali celovito, načrtno in dogoročno. Opredeliti morajo način spremljanja sredstev ter ugotavljanja stanja in vrednosti osnovnih sredstev. Podjetja so dolžna nenehno preverjati, v kakšnem stanju so njihova sredstva. Pri tem naj bi uporabljali zunanje in notranje spoznavne podlage. V primeru pojava odmkov vrednosti

morajo izvajati naloge prevrednotenja. To naj bi bila skupna naloga računovodij, tehničnih sodelavcev in ocenjevalcev. Za pravilno izkazovanje opredmetenih osnovnih sredstev in sredstev na splošno niso odgovorna le računovodstva, temveč tudi tehnične službe in poslovodstvo (Stošicki, 2002, str. 90).

2.6.3. Davčni vidik prevrednotenja

Po določitih SRS je upoštevanje oslabitve sredstev ali okrepitve dolgov obvezno, upoštevanje okrepitve sredstev ali oslabitve dolgov pa dopustno. Učinki prevrednotovanja zaradi okrepitve ne vplivajo na poslovni izid in tako niso vključeni v oblikovanje davčne osnove za davek od dobička pravnih oseb. Učinki teh prevrednotovanj se prikazujejo le v bilanci stanja, v poslovnem izidu in kot davčna osnova pa se upoštevajo šele ob dejanski realizaciji prihodkov. Glede odhodkov zaradi prevrednotovanja pa Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1) v 17. členu (2004) določa, da se **odhodki zaradi prevrednotenja**, razen odhodkov, nastalih zaradi prevrednotenja dolgov, terjatev, finančnih naložb in denarnih terjatev, ki se po SRS prevrednotujejo zaradi spremembe valutnega tečaja, in odhodkov zaradi uporabe kapitalne metode vrednotenja finančnih naložb, **ne priznajo**. Odprava oslabitev se upošteva na način, da se prihodki izvzamejo, tako da v davčno osnovo niso vključeni. **Odhodki zaradi prevrednotenja**, ki se glede na zgoraj navedeno ne priznajo, **se priznajo ob prodaji ali drugačni odtujitvi sredstev in ob poravnavi ali drugačni odtujitvi dolgov**. Okrepitev ne vpliva na poslovni izid, ni torej pripoznanih prihodkov, saj se bodo ti praviloma pojavili šele v prihodnosti. Torej na tem področju z davčnega vidika ni sprememb. Oslabitev in prevrednotovalni odhodki iz tega naslova pa vplivajo na poslovni izid. Iz davčnega vidika pa ti odhodki niso priznani oz. niso upravičeni in kot taki ne zmanjšujejo davčne osnove za obračun davka od dohodka pravnih oseb. Odhodki in prihodki zaradi prevrednotenja, ki jih v računovodstvu pripoznamo takrat, ko se pojavijo (pri sredstvih okrepitev dopustna, oslabitev obvezna), se v davčnem obračunu upoštevajo šele takrat, ko so dejansko realizirani. Torej so z davčnega vidika upoštevani (takrat, ko so realizirani), vendar z zamikom.

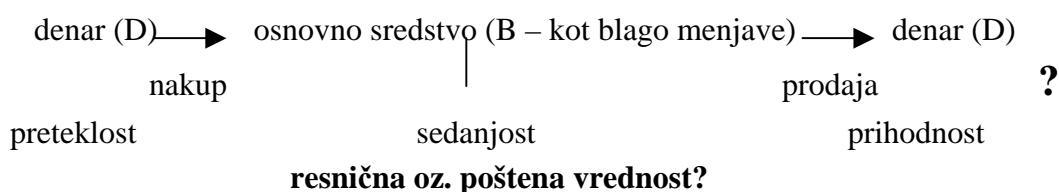
Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1) se je v celoti začel uporabljati od 1. januarja 2005. Kako pa je bilo prevrednotovanje zaradi okrepitev in oslabitev upoštevano pred letom 2005 v starem zakonu o davku od dobičkov pravnih oseb (ZDDPO)? Spremembe so se pojavile le na strani oslabitev. Prevrednotovalni odhodki na podlagi oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev so bili še v letu 2004 vrsta priznanih davčnih odhodkov, seveda če so bili realni. Ker standardi učinkov oslabitve ne obravnavajo kot amortizacijo, vrednostnih omejitev glede njihovega davčnega priznavanja ni bilo (Hieng, 2004, str. 204). Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1) pa pravi, da se odhodki zaradi prevrednotenja, ki niso davčno priznani v obdobju, ko so ugotovljeni in obračunani, priznajo od prodaji ali drugačni odtujitvi. Davčni zavezanci bodo tako plačevali davek od dobička tudi od izgub, ki se "skrivajo" med sredstvi in obveznostmi v njihovih bilancah stanja (Jerman, 2004, str. 7).

2.6.4. Večja vloga ocenjevalcev vrednosti

V zvezi s prevrednotenjem se pojavi vprašanje, kdo bo ta prevrednotenja opravil. Vrsto prevrednotenja lahko ugotovijo in evidentirajo računovodstva podjetij sama, vendar morajo imeti pri tem ustrezne podatke in dokazila. To so predvsem tista prevrednotenja, ki so povezana z večino finančnih inštrumentov, za katere obstaja delujoč borzni ali prosti trg. Zahtevnejša prevrednotenja, torej predvsem prevrednotenja v zvezi z okrepitvijo in oslabitvijo osnovnih sredstev, pa naj bi v večini primerov opravil pooblaščen ocenjevalec vrednosti sredstev (ocenjevalec vrednosti podjetij, strojev in opreme ter nepremičnin), ki ima certifikat Slovenskega inštituta za revizijo (Odar, 2000, str. 35). Sodelovanje računovodij, revizorjev in ocenjevalcev vrednosti je nujno potrebno pri reševanju strokovne problematike vrednotenja zahtevnejših primerov določanja poštene vrednosti. Zahteve po znanju računovodij in drugih zaposlenecv, ki naj bi ta dela opravljali, so vse večje in podjetja morajo nameniti več pozornosti njihovem izobraževanju. Računovodska pravila glede določanja poštenih vrednosti se vedno bolj približujejo temeljnemu pravilu ocenjevalcev vrednosti. Ta pravila morajo pri svojem delu upoštevati tako računovodje kakor tudi revizorji. Pri tem se mi zastavlja vprašanje, koliko računovodij in tudi revizorjev je sposobnih imeti tako široko znanje, ki naj bi vključevalo davčno, računovodsko, revizijsko stroko in še področje ocenjevanja vrednosti?

2.7. Ugotavljanje vrednosti kot najtežje področje računovodstva

Upravičeno lahko trdimo, da je vrednotenje oz. ugotavljanje vrednosti eno najtežjih področij računovodstva. Koliko je neko sredstvo vredno? Pa pogledjmo. Vrednost v preteklosti oz. izvirna vrednost je znana in je enaka plačanemu denarnemu nadomestilu. Sredstvo je v trenutku nakupa za nas vredno točno toliko, kolikor smo zanj plačali (ena vrsta sredstva se presredstvi v drugo – npr. denar v osnovno sredstvo).

Od nakupa sredstva pa se kasneje njegova vrednost lahko bistveno spremeni. Po SRS in MSRP je vrednost sredstva v sedanosti tolikšna, kolikor denarnih sredstev bi zanj lahko dobili v primeru, če bi jo prodali na trgu. Če pa ima sredstvo za nas večjo vrednost, kakor jo ocenjuje trg in tako sredstva ne nameravamo odtujiti oz. prodati, je njegova vrednost tolikšna, kolikor lahko pričakujemo, da bo od uporabe tega sredstva v podjetje priteklo gospodarskih koristi, torej denarja (v času uporabe sredstva in ob njegovi dokončni odtujitvi). Smo torej v sedanosti in predvidevamo, napovedujemo, kaj bo v prihodnosti. To pa je vse prej kot lahka naloga.

Splošno pravilo za sestavljanje računovodskih izkazov in pojasnil njihovih postavk je, da morajo ti resnično in pošteno izkazovati premoženje in obveznosti ter poslovni izid. ***Ali računovodski okvir, v katerem se ekonomske kategorije vrednotijo po poštenih vrednostih, res ustrezno***

zagotavlja resnično in pošteno izkazano premoženje podjetij in njihovih poslovnih izidov? Menim, da lahko zaradi upoštevanja načela poštene vrednosti zagotovo trdimo, da je storjen velik korak v pravo smer, torej k resničnemu in poštenemu izkazovanju premoženja in obveznosti ter poslovnega izida. Ne moremo pa mimo vprašanja, zakaj se še vedno pojavljajo tako velike razlike med pošteno oz. tržno in knjigovodsko vrednostjo kapitala družb. ***Če naj bi torej trg določal pošteno vrednost, ali je sploh mogoče oblikovati računovodski okvir, po katerem bosta premoženje podjetja in poslovni izid dejansko resnična oz. poštena?*** Moje mnenje je, da se takšnemu računovodskemu okviru lahko le približamo, nikoli pa ga ne bo mogoče doseči. Razlog je v tem, da so in bodo računovodski izkazi vedno vsaj en korak za tržnim dogajanjem in obstoj "sredstev", ki se jih vrednostno ne da smiselno izraziti (npr. človeške zmogljivosti). Tržna gibanja se lahko oblikujejo na podlagi predvidevanj, ki nimajo zadostne podlage (špekulacije) in zato je prav, da jih računovodski okvir ne upošteva. Tudi človeških zmogljivosti ni smiselno vrednostno izražati, saj se njihov vpliv na daljši rok sam vrednostno pokaže v računovodskih izkazih (z uspešnim poslovanjem). Povsem ustrezno pa je vpliv teh dejavnikov lahko razkrit v letnem poročilu, ki poleg računovodskih izkazov in razkritij vključuje tudi neračunovodski del predstavitve podjetja, npr. okolje, naložbe, r&r, zaposlence, tveganja... ***Zakaj bi torej sploh iskali "popoln" računovodski okvir?***

3. RAČUNOVODSTVO POŠTENE VREDNOSTI OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV

V prvem poglavju diplomskega dela je širše obravnavano načelo poštene vrednosti in njegov pomen v računovodstvu. Kot je bilo omenjeno, posamezni računovodski standardi še podrobneje razčlenjujejo širšo opredelitev poštene vrednosti in pojasnjujejo, kaj je mišljeno s pošteno vrednostjo za posamezne potrebe vrednotenja.

To poglavje pa obravnava opredmetena osnovna sredstva s poudarkom na njihovem vrednotenju po poštenu vrednosti. Načelo poštene vrednosti smo že spoznali. Da ga bomo lahko povezali z opredmetenimi osnovnimi sredstvi, pa moramo najprej dobro razumeti oz. poznati naravo in lastnosti opredmetenih osnovnih sredstev. Razumeti moramo, kaj je sredstvo, kakšno vrednost ima lahko in kako jo lahko izmerimo oz. določimo. Poudarek je na rešitvah, ki jih najdemo v SRS. Predstavila pa bom tudi rešitve, ki jih določajo MSRP¹ (International Financial Reporting Standards) in jih primerjala s SRS. Osredotočila se bom na iskanje razlik pri prevrednotovanju opredmetenih osnovnih sredstev med standardi in skušala ugotoviti dobre in slabe strani posameznih rešitev. Za primerjavo z MSRP sem se odločila zato, ker je to trenutno najpomembnejši okvir računovodskega poročanja, saj naj bi se z njimi zagotovilo poenotenje in s tem primerljivost računovodskih izkazov. Poleg tega pa MSRP v primerjavi s SRS mnogo bolj poglobljeno obravnavajo vrednotenje po poštenu vrednosti in so zato za razumevanje poštene vrednosti ključnega pomena.

1. IASB (International Accounting Standards Board) kot naslednica prvotne organizacije za razvoj in izdajanje Mednarodnih računovodskih standardov (MRS) je aprila 2001 prevzela takrat veljavne MRS in pripadajoča pojasnila ter celotno zbirko standardov preimenovala iz MRS v MSRP.

Družbe, ki so s svojimi delnicami ali obveznicami uvrščene na katero izmed borz Evropske unije, bodo morale že v letu 2005 sestaviti svoje konsolidirane računovodske izkaze v skladu z MSRP (Uredba ES št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. julija 2002). V skladu s spremenjenim ZGD pa bodo poleg družb, ki so po 53.členu ZGD zavezane h konsolidaciji in morajo svoje konsolidirana letna poročila sestaviti v skladu z MSRP, sestavljale svoja računovodska poročila v skladu z MSRP tudi banke in zavarovalnice, vsem drugim družbam pa bo njihova uporaba omogočena, če se bodo tako odločile njihove skupščine, vendar najmanj za obdobje petih let. Slovenija je s 1. majem 2004 postala polnopravna članica Evropske unije. S tem pa je junija 2002 sprejeta uredba o uporabi mednarodnih računovodskih standardov postala neposredno zavezujoča tudi za nas. Od leta 2005 imamo torej v Sloveniji predpisana dva računovodska okvira – SRS in MSRP (Vezjak, 2004, str. 1 – 2). Zato je prav, da namenimo pozornost tudi temu računovodskemu okviru – torej MSRP. Pri tem se bomo opirali na zadnjo objavljeno zbirko veljavnih MSRP v letu 2004. Ta zbirka vključuje standarde in pojasnila, ki se uporabljajo od 1. januarja 2005, razen treh izjem, med katerimi je tudi za nas pomemben standard 36 – Oslabitev sredstev, ki se uporabljajo že od 31. marca 2004 (Vezjak, 2004a, str. 15 – 17).

3.1. Razlike v sestavi oziroma ureditvi med SRS in MSRP

Mednarodni računovodski standardi (MRS) so se začeli oblikovati od leta 1974 dalje, prvi SRS pa na podlagi jugoslovanskih računovodskih standardov od leta 1992 dalje. MRS so do danes doživeli mnogo sprememb, posledično pa tudi SRS, ki so v sedanji obliki izvirna združitev domače računovodske teorije z mednarodnimi zahtevami, zlasti z mednarodnimi standardi in smernicami EU. Čeprav lahko rečemo, da so SRS v vseh pomembnejših delih skladni z MSRP, pa obstajajo nekatere bistvene razlike na področju systemske ureditve in nekaterih zamislih, ki so se pojavile in niso v celoti vključene v SRS. MSRP poglobljeno obravnavajo posamezne probleme računovodenja, v SRS pa je obdelano celotno področje računovodenja. Posamezen slovenski računovodski standard je lahko povezan z več MSRP, vsebina kakega MSRP pa je lahko upoštevana v več SRS. Drugačnost metodike pri izdelovanju SRS naj bi imela svojo utemeljitev v prizadevanju, da se olajša razumevanje njihovim uporabnikom (navajenost na takšno ureditev).

Na opredmetena osnovna sredstva se v MSRP nanaša standard 16 – Nepremičnine, naprave in oprema² (odslej MRS 16 – Mednarodni računovodski standard), MRS 5 – Nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje³, MRS 40 – Naložbene nepremičnine⁴ in MRS 41 – Kmetijstvo⁵. Oslabitev sredstev pa je namenjen poseben standard MRS 36 – Oslabitev sredstev. Za nas bosta v nadaljevanju pomembna standard MRS 16 in 36 (le del, ki je povezan z opredmetenimi osnovnimi sredstvi).

2. IAS 16 Property, plant and Equipment.

3. IFRS 5 Non – current Assets Held for Sale and Discontinued Operations.

4. IAS 40 Investment Property.

5. IAS 41 Agriculture.

Opredmetena osnovna sredstva v SRS obravnava standard 1. Finančne naložbe v nepremičnine v posesti za trgovanje ali dane v finančni najem so obravnavane v standardu 3 – Dolgoročne finančne naložbe. SRS pa imajo še poseben standard, ki se nanaša na amortizacijo – SRS 13. Za nas sta pomembna SRS 1 in 13.

Opredmetena osnovna sredstva so torej v SRS obravnavana v SRS 1, njihovo prevrednotovanje pa znotraj standarda. Ločeno pa je obravnavana amortizacija v SRS 13. V MSRP so opredmetena sredstva obravnavana v več standardih, amortizaciji ni namenjen poseben standard, poseben standard pa je namenjen oslabitvi sredstev.

Vsaka ureditev standardov ima svoje prednosti in slabosti. V primeru, da je neko področje obravnavano v svojem standardu, mu je namenjena večja pozornost in je obravnava praviloma lahko bolj poglobljena. Na drugi strani pa se s preveliko razdelitvijo področij lahko izgubi njihova celovitost. Menim, da je zato ureditev SRS v primerjavi z MSRP bolj pregledna. Kot pa sem že omenila, naj bi bila drugačnost metodike SRS utemeljena tudi s tem, da je obstoječa ureditev uporabnikom bližja. Ta utemeljitev se mi zdi do neke mere smiselna, vendar pa mislim, da področje prevrednotovanja (predvsem oslabitev, ki je obvezna) zahteva bolj poglobljeno obravnavo in zato bi mu tudi v SRS lahko namenili svoj standard. Kot bomo videli v nadaljevanju, SRS glede prevrednotovanja ne dajejo dovolj napotkov in pojasnil. Bralec je zato prisiljen iskati dodatne informacije v MSRP.

Glede opredelitve, kaj so opredmetena osnovna sredstva, v njihovem pripoznavanju in začetnem merjenju med SRS in MRSP ni bistvenih razlik. V nadaljevanju bom zato predstavila rešitve, ki jih najdemo v SRS. Za področje prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev pa bom namenila več pozornosti tudi MSRP.

3.2. Kaj so opredmetena osnovna sredstva?

Za obstoj, delovanje in prihodnost podjetij so opredmetena osnovna sredstva ključnega pomena. Ta sredstva lahko podjetje financira s kapitalom ali dolgovi in imajo obliko stvari, ki jih podjetje obvladuje in iz njih pričakuje gospodarske koristi. Glede na njihovo ročnost jih uvrščamo med dolgoročna sredstva, glede na njihovo sodelovanje v poslovnem procesu pa med stalna sredstva. Osnovna sredstva naj bi se v podjetju praviloma uporabljala več let. Prav zaradi njihove pričakovane uporabe v daljšem časovnem obdobju se evidentirajo kot sredstvo in ne kot strošek v obdobju njihove pridobitve (Weygandt, Kieso, 1995, str. 93).

Opredmeteno osnovno sredstvo je sredstvo v lasti ali finančnem najemu, ki se uporablja pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev oz. dajanju v najem ali za pisarniške namene ter se bo po pričakovanih uporabljal v več kot enem obračunskem obdobju. Opredmetena osnovna sredstva sestavljajo (SRS, 2001):

- zemljišča,
- zgradbe,
- proizvodjalna oprema in druga oprema (drobni inventar, nadomestni deli),

- osnovna čreda in večletni nasadi.

Opredmeteno osnovno sredstvo, katerega posamična nabavna vrednost po dobaviteljevem obračunu ne presega tolarске protivrednosti 500 evrov, se lahko izkazuje skupinsko kot drobní inventar. Če pa je vrednost sredstva manjša kot 100 evrov, se lahko razporedi med material (SRS, 2001).

Nadomestni deli se računovodsko obravnavajo v skladu z njihovo dejansko namembnostjo. Kot opredmetena osnovna sredstva se lahko obravnavajo le nadomestni deli večjih vrednosti. Tisti, ki so namenjeni popravilom ali vzdrževanju, pa se obravnavajo kot material za vzdrževanje.

Med opredmetenimi osnovnimi sredstvi prikazujemo tudi sredstva, ki so pridobljena na podlagi finančnega najema. Najemodajalec teh sredstev torej ne izkazuje kot svoja opredmetena osnovna sredstva, temveč kot dolgoročno finančno naložbo. Podjetje, najemnik, v tem primeru nima lastninske pravice nad osnovnim sredstvom, pridobiva pa gospodarske koristi iz uporabe v najem vzetega sredstva. Pravna oblika v tem primeru ni bistvena, pozornost moramo posvetiti gospodarski stvarnosti. Vsi najemi, ki niso finančni, so poslovni. V primeru poslovnega najema podjetje ne more prikazovati najetega sredstva med svojimi osnovnimi sredstvi.

Med opredmetenimi osnovnimi sredstvi se v bilanci stanja prikazujejo tudi dani predujmi za opredmetena osnovna sredstva, v knjigovodstvu pa se izkazujejo kot terjatve.

Glede uporabe opredmetenih osnovnih sredstev pa je potrebno v poslovnih knjigah ločeno prikazovati:

- opredmetena osnovna sredstva v gradnji ali izdelavi (zgradbe in oprema so lahko v fazi gradnje ali izdelave in še niso usposobljeni za uporabo; njihova vrednost se povečuje z rastjo njihove stopnje dokončnosti);
- opredmetena osnovna sredstva, ki so usposobljena za uporabo (to pa so sredstva, ki so dokončana in jih že uporabljamo v poslovnem procesu);
- opredmetena osnovna sredstva trajno izven uporabe (trajno izven uporabe so sredstva, ki so trajno izgubila možnosti za uporabo v podjetju, vendar to ne pomeni nujno, da niso več uporabna).

Ločeno se izkazujejo tudi opredmetena osnovna sredstva, pridobljena z državnimi podporami in donacijami, deleži v sredstvih, ki so last več oseb, osnovna sredstva, ki izhajajo iz podjetij v skupini za katere se sestavljajo skupinski izkazi (SRS, 2001).

3.3. Začetno pripoznavanje in podlage za računovodsko merjenje opredmetenih osnovnih sredstev

Opredmeteno osnovno sredstvo se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja pripozna:

- a) če je verjetno, da bodo pritekale gospodarske koristi, povezane z njim;
- b) če je mogoče njegovo nabavno vrednost zanesljivo izmeriti.

Knjigovodska vrednost opredmetenega osnovnega sredstva je vrednost, ki je izkazana v računovodskih razvidih in izkazih. Sredstva so izkazana na podlagi ene izmed podlag merjenja in pripoznavanja, ki so lahko naslednje (Uvod v SRS, 2001):

- *Izvirna vrednost* je znesek plačanih denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov ali pa poštena vrednost nadomestila, danega v trenutku nakupa, da bi podjetje prišlo do sredstev.
- *Dnevna vrednost* je znesek denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov, ki bi jih bilo treba plačati, če bi v sedanosti kupili enaka ali enakovrstna sredstva. Dnevna vrednost se lahko imenuje tudi *nadomestitvena vrednost*.
- *Iztržljiva vrednost* je znesek denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov, ki bi jih bilo mogoče v sedanosti pridobiti s prodajo sredstev na običajen način. Čista iztržljiva vrednost pa je iztržljiva vrednost, zmanjšana za ocenjene stroške, potrebne za prodajo.
- *Poštena vrednost* je znesek, za katerega je sredstvo mogoče zamenjati med dobro obveščenima in voljnima strankama v preišljenem poslu.
- *Sedanja vrednost* je razobrestena (diskontirana) vrednost presežka prihodnjih prejemkov nad izdatki, ustvarjenega po pričakovanju z določenimi sredstvi ali določenim sredstvom pri običajnem poslovanju podjetja.
- *Tržna vrednost* je poenostavljeno zamišljena kot nadomestitvena vrednost, razen če je ta večja od čiste iztržljive vrednosti (ko se šteje kot tržna vrednost čista iztržljiva vrednost) ali manjša od čiste iztržljive vrednosti, zmanjšane za kosmati dobiček (ko se kot tržna vrednost šteje za kosmati dobiček zmanjšana čista iztržljiva vrednost).

Sam SRS 1 pa ima med ključnimi pojmi opredeljene še: nabavno vrednost, nabrani popravek vrednosti, neodpisano vrednost kot razliko med njima, nadomestljivo vrednost (tista, ki je večja izmed čiste prodajne vrednosti – vrednosti, iztržljive ob prodaji sredstva, ter vrednosti pri uporabi) in pošteno vrednost. Nadomestljiva vrednost je vrednost opredmetenega osnovnega sredstva, ki se lahko nadomesti z zneski amortizacije med njegovo uporabo ali s čisto iztržljivo vrednostjo ob njegovi prodaji.

V skladu s to opredelitvijo moramo na splošno razlikovati pošteno vrednost, tržno vrednost in nadomestljivo vrednost. Po razlagi njihove vsebine pa vidimo, da se te vrednosti popolnoma prepletajo. Dnevna vrednost se lahko imenuje tudi nadomestitvena, tržna vrednost je lahko enaka nadomestljivi... Menim, da je opredelitev vrednosti prikazana zelo nejasno in zato težko razumljivo. Standardi bi morali dajati uporabnikom jasne napotke in razlage, česar pa glede podlag za merjenje in pripoznavanje sredstev, kot jih najdemo v SRS, ne bi mogla trditi. Zato se bom na tem mestu za trenutek ustavila.

Poglejmo, kako opredeljuje MRS 16 pojme, povezane z opredmetenimi osnovnimi sredstvi. Standard razlaga naslednje pojme:

- opredmetena osnovna sredstva, knjigovodska vrednost, nabavna oz. izvirna vrednost, amortiziranje, amortizirani znesek, doba koristnosti, preostala vrednost, izguba zaradi oslabitve;

- *za podjetje značilna vrednost* (entity-specific value) – *sedanja vrednost* pričakovanih prihodnjih denarnih tokov, ustvarjenih iz naslova uporabe določenega sredstva in njegove dokončne odtujitve;
- *poštena vrednost* (fair value) – enaka opredelitev kot v SRS;
- *nadomestljiva vrednost* (recoverable amount) – *čista iztržljiva vrednost* na trgu ali *vrednost sredstva v uporabi* (tista, ki je večja).

Nadomestljiva vrednost je tista vrednost, ki je večja od čiste iztržljive vrednosti na trgu ali vrednosti sredstva v uporabi (za podjetje značilna vrednost). Rekli smo že, da posamezni standardi podrobneje opredeljujejo, kaj je mišljeno s pošteno vrednostjo za posamezne potrebe vrednotenja. V tem primeru razumem, da je nadomestljiva vrednost mišljena kot poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev. V skladu z MRS 16 je kot poštena vrednost mišljena običajno čista iztržljiva vrednost na trgu. Vendar pa takšna opredelitev velja le v tistih primerih, ko obstaja za sredstva delujoč trg. Da lahko trg označimo kot delujoč, mora po definiciji MRS 36 zadoščati naslednjim pogojem :

- trguje se z istovrstnimi predmeti;
- v vsakem času je mogoče najti voljne kupce in voljne prodajalce;
- informacije o cenah so javno dostopne.

V vseh tisti primerih, ko delujoč trg ne obstaja (kot npr. pri specializiranem premoženju), pa ima poštena vrednost opredmetenega osnovnega sredstva lahko značaj netržne vrednosti, dobljene (navadno jo ugotavljajo ocenjevalci vrednosti) s pomočjo metode zmanjšane nadomestitvene vrednosti (Duhovnik, 2004, str. 2). Menim, da je opredelitev oz. razlaga izrazov in njihove vsebine v MSRP v primerjavi s SRS bolj jasna in uporabnikom lažje razumljiva.

Začetno pripoznavanje opredmetenih osnovnih sredstev temelji na načelu izvirne vrednosti (historical cost basis). Ta podlaga za merjenje je ena izmed najstarejših in izhaja iz načela, da je treba pri izmenjavi med strankama pridobljeno sredstvo ovrednotiti po ceni, po kateri je bilo nabavljeno. Merjenje postavk po izvorni vrednosti zagotavlja informacije (Odar, 2001, str. 16):

- kaj vstopi v računovodsko ureditev (sredstvo),
- kdaj se sredstvo pripozna (v trenutku menjave),
- po katerem znesku se sredstvo pripozna (menjalna cena – izvirna vrednost).

Prav zaradi teh informacij je to temeljna podlaga za merjenje postavk v računovodskih izkazih, na katerih že desetletja temelji računovodska informacijska ureditev (Odar, 2001, str. 16).

Opredmeteno osnovno sredstvo lahko pridobimo na naslednje načine: z nakupom, z izgradnjo ali izdelavo v lastni režiji, z zamenjavo za drugo neistovrstno osnovno sredstvo, z zamenjavo za opredmeteno osnovno sredstvo, ki služi podobnemu namenu v isti vrsti poslovne dejavnosti, z zamenjavo za delnice ali druge vrednostne papirje, s pridobitvijo z državno podporo ali donacijo, s pridobitvijo pri prevzemu drugega podjetja in s pridobitvijo na podlagi finančnega najema. Od načina pridobitve je tudi odvisno, kako se opredmeteno osnovno sredstvo ovrednoti ob začetnem pripoznanju.

Vrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev je za uporabnike računovodskih izkazov pomembno, saj predstavljajo opredmetena osnovna sredstva premoženje, ki bo v prihodnje podjetju na razpolago in lahko kaže na nekatere pokazatelje bodoče likvidnosti in denarnih tokov (Schroeder, Clark, 1995, str. 307).

3.4. Vrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev po njihovi pridobitvi

Opredmeteno osnovno sredstvo se torej ob začetnem pripoznanju, v trenutku nakupa oz. ob pridobitvi evidentira v knjigovodstvu podjetja v znesku njegove izvirne vrednosti. To je knjigovodska vrednost, ki se kasneje spreminja zaradi amortizacije in prevrednotovanj. Na temeljnem kontu so osnovna sredstva prikazana po njihovi izvirni nabavni vrednosti v trenutku nakupa, na ločenih kontih se prikazujejo vsa kasnejša prevrednotenja zaradi okrepitev in oslabitev. Posebej se prikazujejo tudi vsi kasnejši popravki vrednosti, nastali zaradi amortiziranja, okrepitev in oslabitev. Kot primer za boljšo predstavo omenjenega prikazovanja pogledjmo, kako je izkazovanje vrednosti zgradb predlagano v priporočenem kontnem načrtu za gospodarske družbe:

RAZRED 0 – Dolgoročna sredstva

02 – Nepremičnine

021 – Zgradbe

0210 – Nabavna vrednost zgradb

0211 – Prevrednotenje zgradb zaradi okrepitve

0212 – Prevrednotenje zgradb zaradi oslabitve

03 – Popravek vrednosti nepremičnin

031 – Popravek vrednosti zgradb

0310 – Popravek vrednosti zgradb zaradi amortiziranja

0311 – Popravek vrednosti zgradb zaradi okrepitve

0312 – Popravek vrednosti zgradb zaradi oslabitve

Bilančna vrednost, torej vrednost osnovnih sredstev v bilanci stanja, je pobotana vrednost ali neodpisana vrednost sredstva:

$$\begin{aligned} & \text{nabavna vrednost osnovnega sredstva} \\ & - \text{nabrani popravki vrednosti osnovnega sredstva} \\ & = \text{neodpisana vrednost} \end{aligned}$$

Nabavna vrednost je dejanska ali prevrednotena naložba v pridobljeno opredmeteno osnovno sredstvo.

Nabrani popravek vrednosti je dejanska ali prevrednotena vrednost opredmetenega osnovnega sredstva, ki je kot amortizacija že prešla med stroške oz. poslovne odhodke, oz. se zaradi njegove okrepitve praviloma pokriva v breme oblikovanega posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala ali pa se zaradi njegove oslabitve šteje kot prevrednotovalni poslovni odhodek (SRS, 2001).

Na knjigovodsko vrednost opredmetenih osnovnih sredstev lahko torej vplivajo:

- amortizacija,
- prevrednotenja zaradi okrepitev, oslabitev in odprave oslabitev,
- naložbe (investicije) v opredmetena osnovna sredstva,
- spremembe dolgoročnih dolgov v zvezi z posameznimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi.

3.4.1. Amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev

O stroških amortizacije govori SRS 13. V MSRP pa je amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev obravnavana v okviru MRS 16. Nakup oz. pridobitev osnovnega sredstva ni takoj ob pridobitvi odhodek podjetja, ampak se v času uporabe tega opredmetenega osnovnega sredstva prenaša na poslovne učinke kot strošek amortizacije posameznih obračunskih obdobj. Stroški amortizacije se pripoznavajo na podlagi doslednega razporejanja amortizirljivih zneskov osnovnih sredstev po posameznih obračunskih obdobjih, v katerih izhajajo iz njih gospodarske koristi. Za podjetja so stroški amortizacije pomembni, ker vplivajo na izkaz poslovnega izida, torej na dobiček in posledično tudi na davek od dobička. Amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev se začne obračunavati prvi dan naslednjega meseca, potem ko so se začela uporabljati za opravljanje dejavnosti, za katero so namenjena (Zupančič, 2005, str. 26).

Z amortiziranjem pa naj bi se doseglo dvoje (Pučko, Rozman, 1996, str. 95):

- 1) Zagotovila naj bi se enostavna reprodukcija – vnovična nabava ali zamenjava izrabljenih delovnih sredstev.
- 2) Omogočilo naj bi se stvarnejše ugotavljanje stroškovne cene poslovnih učinkov.

Amortizacija se obračunava za vsa opredmetena osnovna sredstva. Izjema so zemljišča in druga naravna bogastva, opredmetena osnovna sredstva v gradnji ali izdelavi, opredmetena osnovna sredstva, izločena iz uporabe, opredmetena osnovna sredstva kulturnega, zgodovinskega ali umetniškega pomena, spodnji ustroji železniških prog, cest in letališč, za katera ne obračunavamo amortizacije. Podjetja morajo v svojih aktih določiti:

- a) dobo koristnosti in stopnjo letne amortizacije,
- b) metode amortiziranja (enakomerne, naraščajoče, padajoče, funkcionalne časovne amortizacije),
- c) razporeditev letne amortizacije na posamezna obračunska obdobja.

Za določanje metode amortizacije, mora podjetje najprej določiti dobo koristnosti posameznega opredmetenega osnovnega sredstva. Pri tem mora upoštevati, da je doba koristnosti odvisna od (SRS, 2001):

- a) pričakovanega fizičnega izrabljanja,
- b) pričakovanega tehničnega staranja,
- c) pričakovanega gospodarskega staranja,
- d) pričakovanih zakonskih in vseh drugih omejitev uporabe.

Upoštevati se mora doba koristnosti, ki je glede na prikazane dejavnike najkrajša. Glede na pričakovane gospodarske koristi izbere podjetje metodo amortiziranja. Metoda naj bi kar najbolj odsevala vzorec pojavljanja gospodarskih koristi od opredmetenega osnovnega sredstva, ki ga amortiziramo. Izbrano metodo amortizacije mora podjetje dosledno upoštevati vso dobo koristnosti opredmetenega osnovnega sredstva. V primeru spremenjenih okoliščin, ki vplivajo na metodo amortiziranja, se ta lahko spremeni, vendar je treba učinke izmeriti in opisati v poslovnem poročilu in pojasniti razloge za spremembo (SRS, 2001).

Podjetje mora posvetiti veliko pozornosti pravilnemu določanju nabavnih vrednosti, dobe koristnosti in izbiri najbolj ustrezne metode amortiziranja posameznih opredmetenih osnovnih sredstev. Sprejete odločitve temeljijo na okoliščinah, ki so prisotne v tistem času. Ker pa se okolje hitro spreminja, lahko postanejo začetne predpostavke neustrezne. Vsako poslovno leto, običajno na koncu leta, mora podjetje zato preverjati dobe koristnosti, amortizacijske stopnje in vrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev. To je pomembno zaradi poštenega prikazovanja opredmetenih osnovnih sredstev v bilanci stanja in pravilnega izkazovanja sedanjega in bodočih poslovnih izidov.

3.5. Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev

V nadaljevanju bom predstavila rešitve na področju prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev, kot jih določajo SRS in MSRP, ter jih primerjala. Ugotovili smo že, da je prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev v SRS v celoti obravnavano v SRS 1, v MSRP pa je prevrednotenju zaradi oslabitev namenjen poseben standard MRS 36.

Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev je sprememba prvotno izkazane vrednosti oz. vsako njihovo ponovno vrednotenje po začetnem pripoznanju. Namen prevrednotenij je prikazovanje poštenih in resničnih vrednosti teh sredstev. Kot prevrednotenje pa se ne štejejo dodatne naložbe vanje in amortiziranje teh sredstev. Prevrednotenje se pojavi zaradi povečanja ali zmanjšanja vrednosti sicer nespremenjenih opredmetenih osnovnih sredstev. Če se kako opredmeteno osnovno sredstvo prevrednoti, se morajo prevrednotiti tudi druga istovrstna osnovna sredstva.

Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev se lahko opravlja na koncu poslovnega leta ali med njim in pomeni spremembo njihove knjigovodske vrednosti. Za opredmetena osnovna sredstva so v SRS predpisana pravila prevrednotenja zaradi njihove:

- a) okrepitve (dopustna)
- b) oslabitve (obvezna)
- c) odprave oslabitve (dopustna).

Po SRS se opredmetena osnovna sredstva lahko okrepijo, če se povečajo pričakovane prihodnje koristi od njih, v primeru zmanjšanja prihodnjih gospodarskih koristi pa se morajo oslabiti.

SRS 1.41 (SRS, 2001) določa: "Če se opredmeteno osnovno sredstvo izkaže po prevrednoteni vrednosti, se razkrivajo:

- a) podlaga, uporabljena pri prevrednotovanju;
- b) datum zadnjega prevrednotenja;
- c) sodelovanje neodvisnega ocenjevalca vrednosti;
- d) knjigovodska vrednost prevrednotenega opredmetenega osnovnega sredstva."

MSRP pa uveljavljajo za pripoznavanje sredstev in obveznosti v bilanci stanja dva modela:

1. model nabavne vrednosti (cost model);
2. model poštene vrednosti (fair value model).

Model nabavne vrednosti predstavlja prejšnjo normno rešitev. Po modelu nabavne vrednosti se osnovna sredstva po začetnem pripoznanju izkazujejo po nabavni vrednosti. Te vrednosti se nato lahko zmanjšujejo za pozneje nabrane amortizacije in pozneje nabrane izgube zaradi oslabitve. Normna rešitev (Cairns, 1999, str. 366) izhaja iz vrednotenja sredstev po začetnem pripoznanju, temelječem na izvornih vrednostih (historical cost). Model poštene vrednosti pa predstavlja prejšnjo alternativno rešitev oziroma dovoljeno drugačno rešitev, ki pa izhaja iz poštenih vrednosti (fair value). Po modelu poštene vrednosti se računovodski obračuni lahko pripravljajo tako, da se sestavine računovodskih izkazov opredelijo na osnovi prevrednotenih zneskov, ki predstavljajo poštene vrednosti na dan prevrednotovanja; ti se kasneje prav tako zmanjšujejo za pozneje nabrane amortizacije in pozneje nabrane izgube zaradi oslabitve (Duhovnik, 2004, str. 2).

Torej MRS 16 dopušča dve možni rešitvi. Pri vrednotenju opredmetenih osnovnih sredstev se lahko uporablja bodisi model nabavne vrednosti bodisi model poštene vrednosti. V ta namen mora podjetje opredmetena osnovna sredstva razvrstiti v posamezne skupine in s tem pripravljalcem računovodskih izkazov omogočiti, da pri razkrivanju podatkov zadostijo zahtevam MRS 16. MRS 16 za posamezne skupine opredmetenih osnovnih sredstev (skupina sredstev naj bi zajemala sredstva podobne narave in uporabe v poslovanju) zahteva razkritje podlag za merjenje, uporabljenih pri ugotavljanju bruto knjigovodske vrednosti. Podjetje mora torej razkriti, ali je pri ugotavljanju bruto knjigovodske vrednosti uporabilo model nabavne ali model poštene vrednosti. Če se sprejme sklep, da se uporabi model poštene vrednosti, potem se mora ta model uporabljati za celotno skupino, ki ji sredstvo pripada. Standard pa priporoča podjetjem, da tudi v primeru izbire modela nabavne vrednosti razkrijejo poštene vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev, če so le te bistveno različne od njihovih izkazanih knjigovodskih vrednosti. Podjetja bodo morala torej, ne glede na to, kateri model bodo formalno izbrala, svoja sredstva razkrivati tako po izbranem kakor tudi po drugem dovoljenem modelu (Duhovnik, 2004, str. 3).

V primeru, da se bo podjetje odločilo za model poštene vrednosti, pa bo moralo poleg običajnih zahtevanih razkritij, ki jih zahteva MRS 16, razkriti še:

- datum prevrednotenja,
- sodelovanje neodvisnih ocenjevalcev vrednosti pri prevrednotenju,
- v kolikšni meri so bile poštene vrednosti sredstev določene s sklicevanjem na cene, ki izvirajo iz delujočega trga ali iz nedavnih tržnih poslovnih dogodkov v preišljenem poslu,

- v kolikšni meri so bile poštene vrednosti ocenjene z uporabo nekaterih drugih metod ocenjevanja vrednosti,
- prevrednotovalni presežek oz. primanjkljaj v določenem obdobju.

Model nabavne vrednosti pozna oslabitev sredstva, ne upošteva pa okrepitve sredstva. Model poštene vrednosti pa upošteva tako okrepitve kakor tudi oslabitve sredstev. Če primerjamo ta dva modela s SRS, je model nabavne vrednosti enak primeru, da se podjetje v skladu s SRS odloči, da sredstev ne bo prevrednotovalo zaradi okrepitev. Prevrednotovanje zaradi oslabitve sredstev pa je tako v MSRP kakor tudi v SRS obvezno. Če pa se podjetje odloči za prevrednotovanje zaradi okrepitve, kar je v SRS dopustno, je v skladu z MSRP tako izbralo model poštene vrednosti.

V primeru, da se podjetje po MSRP odloči za izbiro enega modela, npr. nabavne vrednosti, mora svoja sredstva izkazovati tudi po drugem dovoljenem modelu, torej po modelu poštene vrednosti. Formalno ima tako res možnost izbire, dejansko pa je potrebno ne glede na odločitev ugotoviti in razkriti obe možnosti. Ali potem tukaj sploh še lahko govorimo o pravi možnosti izbire? Pravo možnost izbire pa v primerjavi z MSRP ponujajo SRS. Ti ne zahtevajo oz. ne priporočajo razkrivanja sredstev po obeh možnih rešitvah. Seveda govorimo le o možnosti, ki jo standardi ponujajo za primer okrepitve, saj je oslabitev obvezna.

3.6. Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi oslabitve

Najprej bom predstavila, kaj lahko o oslabitvi izvemo v SRS. Kot sem že omenila, po mojem mnenju SRS na določenih mestih ne dajejo dovolj informacij in bom zato dodatne razlage in pojasnila iskala v MSRP. Ti obravnavajo oslabitev sredstev mnogo bolj poglobljeno v okviru standarda MRS 36.

3.6.1. Oslabitev v SRS

Že stari SRS iz leta 1993 so poznali pri opredmetenih osnovnih sredstvih neke vrste oslabitev. V SRS 1 – Opredmetena osnovna sredstva – točka 11 določa: "Če pride na trgu do zmanjšanja nabavnih cen opredmetenih osnovnih sredstev, mora podjetje temu ustrezno zmanjšati tudi v knjigah izkazano nabavno vrednost in popravek vrednosti ter s tem neodpisano vrednost z enakim odstotkom. Za zmanjšanje neodpisane vrednosti je treba dodatno obračunati amortizacijo."

V skladu z novimi SRS se **morajo** opredmetena osnovna sredstva zaradi oslabitve prevrednotiti, če njihova knjigovodska vrednost presega nadomestljivo vrednost. Načelo oslabitve izhaja iz denarnih tokov, kjer gre za zmanjšanje denarnih tokov, saj podjetje pričakuje, da bodo gospodarske koristi od teh sredstev manjše. Pri oslabitvi se zmanjša knjigovodska vrednost sredstva in pojavi se izguba v obliki prevrednotovalnih odhodkov v zvezi s tem opredmetenim osnovnim sredstvom. V primeru, da je bil pri prejšnji okrepitvi istega sredstva oblikovan prevrednotovalni popravek kapitala, je potrebno najprej porabiti le- tega, preden za razliko

povečamo prevrednotovalni poslovni odhodek v zvezi s tem opredmetenim osnovnim sredstvom. "Vir" za pokrivanje zneskov oslabitev bo torej najprej posebni prevrednotovalni popravek kapitala, ki je nastal s poprejšnjo okrepitevijo istih sredstev. Če pa tega ni ali ga ni dovolj, bo "vir" za pokrivanje oslabitev sredstev prevrednotovalni poslovni odhodek, ki bo vplival na poslovni izid leta, v katerem je ugotovljena oslabitev. V računovodstvu podjetja se mora zato voditi analitična evidenca vseh prevrednotovalnih popravkov kapitala po posameznih sredstvih.

Kot nadomestljiva vrednost je mišljena čista prodajna vrednost ali vrednost sredstva pri uporabi, odvisno od tega, katera je višja. Pri tem je čista prodajna vrednost znesek, ki ga je mogoče pridobiti s prodajo sredstva, zmanjšan za stroške prodaje. Vrednost pri uporabi je sedanja vrednost ocenjenega presežka prihodnjih prejemkov nad izdatki, za katerega se pričakuje, da se bo pojavil pri nadaljnji uporabi sredstva in iz njegove odtujitve na koncu njegove dobe koristnosti. Ocenjevanje vrednosti pri uporabi torej obsega:

- ocenitev vseh prejemkov in izdatkov, ki bodo predvidoma izhajali iz uporabe tega sredstva v prihodnosti in iz njegove končne odtujitve,
- uporabo ustrezne razobrestovalne (diskontne) mere pri teh prihodnjih denarnih tokovih.

Pri ocenitvi oz. določanju prihodnjih denarnih tokov le-te ne smejo vključevati denarnih tokov, ki so posledica prihodnjih reorganizacij podjetja ali prihodnjih naložb v osnovna sredstva, ki bodo izboljšale ali povečale prvotno ocenjeno normalno učinkovitost sredstva. Pri ocenjevanju prihodnjih denarnih tokov prav tako ne smemo upoštevati denarnih pritokov ali odtokov iz financiranja (Koželj, 2000a, str. 22). Uporabljen mora biti diskontna mera, ki jo podjetje določi pred obdavčitvijo bruto dobička. Diskontna mera naj bi izražala sprotne tržne ocene časovne vrednosti denarja in tveganja, značilna za sredstvo. Ne sme biti odvisna od načina financiranja naložbe v to sredstvo, ker je sredstvo enako uporabno ne glede na način, s katerim je financirano⁶. Na diskontno mero prav tako ne smejo vplivati tečajna nihanja in očiščena mora biti vseh učinkov sprememb cen. Ker je prihodnost povezana z mnogimi negotovostmi in tveganji, je ocenitev prejemkov in izdatkov, še posebej za daljša časovna obdobja, lahko zelo težka naloga. Še večji problem pa je, kako najti ustrezno obrestno mero. To nalogo bodo morala podjetja prepustiti strokovnjakom, kot so pooblaščen ocenjevalci vrednosti. Ker lahko vrednost osnovnega sredstva povežemo s prihodnjimi gospodarskimi koristmi, ki jih bo to sredstvo prinašalo, ima lahko isto sredstvo za različna podjetja različne vrednosti (Odar, 2001a, str. 146, 149).

Vrednosti pri uporabi se pogosto ne da ugotoviti za vsako posamezno osnovno sredstvo. Zato je v SRS predpisana možnost, da se ugotavlja njena vrednost za denar ustvarjajočo enoto (v nadaljevanju DUE). Ta je opredeljena kot najmanjša določljiva skupina sredstev, katerih nenehna uporaba je vir denarnih prejemkov, v glavnem neodvisnih od denarnih prejemkov iz drugih sredstev ali skupin sredstev. Skleпам, da je določanje denar ustvarjujoče enote in ugotavljanje njene vrednosti zelo težka naloga. Še težje pa je gotovo izvesti njeno oslabitev in okrepitev (kako naj se ta pravilno razdeli znotraj DUE). Menim, da bi bilo smiselno nameniti

6. Wilson, 2001, obravnava določanje diskontnih stopenj v praksi.

DUE v SRS več pozornosti kakor le en sam odstavek.

Podjetje mora samo presoditi, ali obstaja kako znamenje, da utegne biti sredstvo oslabiljeno. Pri ocenjevanju nadomestljive vrednosti pa mora upoštevati znamenja iz zunanjih in notranjih virov informacij ter načelo bistvenosti. Znamenja morebitnega prevrednotenja sredstev so zelo različna in velikokrat tudi enkratna. SRS teh znamenj, ki kažejo na morebitno oslabitev, ne opredelijo posebej. Poudarjajo pa izkušnje in presojo posameznih okoliščin, ko se lotevamo prevrednotenja sredstev. Dobro moramo poznati poslovanje podjetja tako s tehničnega kakor tudi z ekonomskega vidika. Ločevati moramo kratkoročne vplive in nihanja vrednosti sredstev, torej spremembe kratkoročnega značaja od dolgoročnih pomembnih sprememb, ki zahtevajo prevrednotenje. Izogibati se moramo prenačlenim odločitvam in upoštevati dober mero zdrave pameti (Torkar, 2002, str. 16).

Za opredmetena osnovna sredstva, ki sodelujejo v poslovnem procesu in je njihovo normalno amortiziranje odvisno od časa delovanja in normalne izrabe, lahko sklepamo, da se bodo redkeje prevrednotovala zaradi oslabitve. Kljub temu se lahko pokažejo znamenja oslabitve, npr. v primeru, da se tržna vrednost sredstev zmanjša. Do oslabitve lahko pride tudi zaradi tega, ker sredstva, ki sodelujejo v poslovnem procesu, ne dajejo ustreznih učinkov, ne delajo s polno zmogljivostjo ali pa so postala zaradi spremenjene dejavnosti podjetja nepotrebna. Pri oslabitvah osnovnih sredstev je potrebno upoštevati tudi načelo pomembnosti, kar pomeni da bo podjetje oslabitev sredstev ugotavljalo predvsem za tista osnovna sredstva, ki so zanj pomembnejša in so večjih vrednosti.

V svojih internih aktih mora podjetje določiti pomembnejša sredstva in tudi višino razlike med njihovo knjigovodsko in nadomestljivo vrednostjo, pri kateri se mora izvesti prevrednotenje. Opredeliti mora tudi, kdo je zadolžen za preverjanje vrednosti sredstev in kdaj se izvaja. Pri osnovnih sredstvih manjših vrednosti pa je bolj smiselno, da nameni večjo pozornost realnemu načrtovanju njihove dobe koristnosti in s tem realnemu ugotavljanju amortizacijskih stopenj in izkoriščenosti sredstev (Odar, 2002, str. 62 – 67).

3.6.2. Oslabitev v MSRP

Za razumevanje poštene vrednosti je potrebno nameniti posebno pozornost MRS 36 – Oslabitev sredstev.

Oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev je po MSRP obvezna ne glede na to, kateri model vrednotenja izberemo: model poštene vrednosti ali model nabavne vrednosti. V skladu z MRS 36 mora podjetje ugotavljati, ali obstaja kakšno znamenje, da je sredstvo oslabiljeno. V primeru, da se pojavi takšno znamenje, mora podjetje opraviti preizkus nadomestljive vrednosti. Nadomestljiva vrednost se ugotavlja kot:

- a) vrednost pri uporabi;
- b) za stroške prodaje zmanjšana poštena vrednost.

Kot nadomestljiva vrednost se šteje tista vrednost, ki je višja. Če se ugotovi, da je ugotovljena nadomestljiva vrednost nižja od knjigovodske vrednosti, mora podjetje sredstvo oslabit na nadomestljivo vrednost in izkazati izgubo zaradi oslabitve. Izguba zaradi oslabitve torej, tako v MSRP kakor tudi SRS, vpliva na poslovni izid. Poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev je v obeh standardih nadomestljiva vrednost, ki je večja od čiste iztržljive vrednosti in vrednosti sredstva pri uporabi.

V nasprotju s SRS pa MRS 36 določa, katera so znamenja, ki kažejo na to, da utegne biti sredstvo oslabiljeno. Po MRS 36 mora podjetje upoštevati najmanj tale znamenja (MSRP, 2004):
iz zunanjih virov informacij:

- a) v obdobju se je tržna vrednost sredstva zaradi poteka časa ali običajne uporabe zmanjšala veliko bolj, kot je bilo načrtovano;
- b) pojavile so se ali pa se bodo pojavile v bližnji prihodnosti pomembne spremembe v tehnološkem, tržnem, gospodarskem ali pravnem okolju, v katerem deluje podjetje, ali na trgu, ki mu je sredstvo namenjeno, z neugodnim vplivom na podjetje;
- c) povečale so se tržne obrestne mere ali druge tržne mere donosnosti naložb in ta povečanja naj bi najverjetneje vplivala tudi na diskontno mero, uporabljeno pri izračunu vrednosti pri uporabi – torej bistveno zmanjšala tudi nadomestljivo vrednost sredstva;
- d) knjigovodska vrednost čistih sredstev poročajočega podjetja je večja od njegovega tržnega usredstvovanja;

iz notranjih virov informacij:

- e) na voljo so dokazi, ki kažejo na zastarelost ali fizično poškodovanost sredstva;
- f) pojavile so se ali pa se bodo najverjetneje pojavile v bližnji prihodnosti, spremembe obsega ali načina sedanje ali pričakovane uporabe sredstva z neugodnim vplivom na podjetje – npr. načrti ustavitve ali reorganizacije poslovanja, ki mu sredstvo pripada, ali pa odtujitve sredstva prej, kot smo načrtovali;
- g) iz notranjega poročanja so na voljo dokazi, ki kažejo, da je ali pa bo gospodarska uspešnost sredstva manjša, kot je bilo sprva pričakovati.

Med notranjimi dokazi, ki kažejo na to, da utegne biti sredstvo oslabiljeno, so (MSRP, 2004):

- denarni tokovi za pridobitev sredstva ali kasnejše potrebe po denarju za njegovo delovanje ali vzdrževanje so bistveno večji, kot je bilo prvotno načrtovano;
- dejanski čisti denarni tokovi ali poslovni izid iz poslovanja, ki priteka iz sredstva, so bistveno slabši, kot so bili načrtovani.

Kako pogosto pa naj bi podjetje moralo prevrednotovati sredstva? MSRP pravijo, da je to odvisno od gibanja poštenih vrednosti posameznih opredmetenih osnovnih sredstev, ki so predmet prevrednotovanja. Pri nekaterih sredstvih bo tako zaradi precejšnjega in neenakomernega spreminjanja poštene vrednosti potrebno letno prevrednotenje, pri sredstvih, kjer so spremembe poštene vrednosti nepomembne, pa bo zadostovalo prevrednotovanje na vsakih tri do pet let.

MSRP namenljajo veliko pozornost tudi DUE, ki jo v primerjavi s SRS obravnavajo mnogo bolj poglobljeno. V MRS 36 so določene zahteve, na podlagi katerih lahko ugotovimo skupino sredstev, ki jih lahko identificiramo oz. pripoznamo kot DUE. Posebna poglavja so namenjena tudi ugotavljanju nadomestljive vrednosti in knjigovodske vrednosti DUE, izgubi zaradi oslabitve pri DUE in razveljavitvi izgube zaradi oslabitve DUE. Zahtevana pa so tudi dodatna razkritja, povezana z DUE. Podani so tudi primeri ugotavljanja posameznih DUE, ki se lahko glede na okoliščine zelo razlikujejo. Standardi zato tudi pravijo, da temelji ugotavljanje DUE na presoji oz. oceni okoliščin.

Uveljavljanje določil MRS 36 zahteva v praksi od podjetij dosledno upoštevanje temeljnih načel poslovnih financ (Duhovnik, 2004, str. 2 – 4):

- pri investiranju je potrebno upoštevati donosnost in tveganje;
- temeljno sodilo pri investicijskih odločitvah mora biti čista sedanja vrednost, ki pomeni pozitivno razliko med diskontiranim pričakovanim denarnim tokom, ki ga bo po ocenjenih pričakovanjih ustvarila pričakovana naložba, in investicijskim vložkom;
- upoštevati moramo temeljne probleme, ki so povezani z načelom čiste sedanje vrednosti, kot so:
 - a) načrtovanje denarnega toka
 - b) opredelitev diskontne mere
 - c) predvidevanje vplivov inflacije.

3.6.2.1. Merjenje nadomestljive vrednosti - vrednost pri uporabi

V skladu z MRS 16 je kot poštena vrednost mišljena običajno tržna vrednost; ko pa delujoč trg ne obstaja, ima poštena vrednost opredmetenega osnovnega sredstva značaj netržne vrednosti. Takrat se poštena vrednost določi z uporabo nadomestka tržne vrednosti, kot je vrednost pri uporabi.

Ocenjevanje vrednosti pri uporabi obsega dva koraka, in sicer:

1. ocenitev prihodnjih denarnih pritokov in odtokov, ki bodo izhajali iz nadaljnje uporabe sredstva in njegove končne odtujitve,
2. določitev, izbira oz. uporaba ustrezne diskontne mere pri teh prihodnjih denarnih tokovih.

Podlaga za ocenjevanje prihodnjih denarnih tokov

MRS pravijo, da morajo biti projekcije denarnih tokov zasnovane na razumnih in podprtih predpostavkah, ki kažejo sredstva v njihovem običajnem stanju in so najboljša ravnateljska ocena gospodarskih okoliščin, ki bodo obstajale v preostali dobi koristnosti sredstva. Pri tem je potrebno pripisovati večji pomen vsem zunanjim razpoložljivim dokazom.

Sestavljanje ocen prihodnjih denarnih tokov

Ocene prihodnjih denarnih tokov sestojijo iz (MSRP, 2004):

1. projekcij denarnih pritokov iz nadaljnje uporabe sredstva;
2. projekcij denarnih odtokov, ki so nujni za ustvarjanje denarnih pritokov iz nadaljnje uporabe sredstva ter se utemeljeno in dosledno lahko pripišejo neposredno sredstvu ali pa se nanj razporedijo;
3. vseh morebitnih čistih denarnih tokov, ki bodo pridobljeni ali pa plačani ob odtujitvi sredstva na koncu njegove dobe koristnosti.

Določitev diskontne mere

Diskontna mera je mera pred obdavčitvijo, ki upošteva trenutne razmere glede (MSRP, 2004):

- časovne vrednosti denarja;
- tveganj, ki so značilna za sredstvo in še niso bila upoštevana v določitvi višine prihodnjih denarnih tokov.

Pri ugotavljanju vrednosti pri uporabi, ki jo ima sredstvo, zahteva MRS 36 upoštevanje:

1. ocene prihodnjih denarnih tokov, ki izvirajo iz uporabe tega sredstva,
2. pričakovanj glede možnih odstopanj v velikosti ali času nastanka ocenjenih prihodnjih denarnih tokov,
3. časovne vrednosti denarja, ki se kaže v trenutni tržni obrestni meri netveganih naložb,
4. tveganj, ki jim je sredstvo podvrženo,
5. drugih dejavnikov, kakor je nelikvidnost itd.

Standardi dopuščajo, da se dejavniki, ki so prikazani pod zgornjimi točkami 2, 4 in 5 lahko zajamejo oz. upoštevajo:

- že pri določanju višine prihodnjih denarnih tokov → PRISTOP
PRIČAKOVANIH DENARNIH TOKOV
- pri določanju višine obrestne mere → TRADICIONALNI PRISTOP.

Torej dopuščajo standardi dva pristopa pri ugotavljanju diskontne mere. Glede na okoliščine se podjetje nato odloči za enega izmed pristopov ugotavljanja diskontne mere, ki jo bo uporabilo pri ugotavljanju vrednosti sredstva pri uporabi. Oba pristopa sta v MRS 36 še bolj podrobno opisana v prilogi A.

3.6.3. Problem bistvenosti v zvezi s prevrednotenjem opredmetenih osnovnih sredstev zaradi oslabitve

Glede na to, da je upoštevanje oslabitev tako v MSRP kakor tudi v SRS obvezno, se na prvi pogled zdi, da nimajo podjetja pri odločitvi za njegovo izvajanje nobene izbire. Pa je to res? Standardi namreč tudi pravijo, da naj se pri izvajanju oslabitev upošteva tudi načelo bistvenosti. Podjetja tako v svojih internih aktih določijo bistvene postavke, pogostost preverjanja njihovih vrednosti in v katerih primerih oz. kdaj naj se neko sredstvo oslabi. Sredstva torej ne oslabimo pri spremembah vrednosti, ki niso bistvene. Kaj je bistveno, pa je v posameznih primerih stvar presoje podjetja oz. posloводства. Tako lahko v nekem podjetju presodijo, da je oslabitev npr.

poslovne stavbe potrebna v primeru, da njena vrednost pade za 5%. V nekem drugem podjetju pa je lahko za podobno poslovno stavbo ta meja npr. 10%. Bistvenost lahko torej podjetja oz. posamezniki različno razumejo. Ali je potem sprejemljivo, če podjetje v Pravilnik o računovodstvu, zapiše mejo bistvenosti npr. 20% in se tega dosledno drži? Meja bistvenosti je stvar presoje in je zato lahko zelo problematična. Tukaj imajo pomembno vlogo revizorji, ki ocenijo, ali je ocena podjetja glede bistvenosti ustrezna. Vendar pa imajo lahko tudi revizorji glede tega različna mnenja. Problem bi bil lahko rešen, če bi standardi določili mejo bistvenosti. Seveda pa bi bilo nesmiselno oz. celo nemogoče v standardih določiti za vsa sredstva točno mejo za to, kdaj je oslabitev nujna.

Pa pogledjmo primer ocene bistvenosti podjetja, ki se mi zdi problematičen. Podjetje Merkur ima v svojem letnem poročilu za leto 2003 med računovodskimi usmeritvami zapisano:

"Družba prevrednoti opredmetena osnovna sredstva zaradi oslabitve, če njihova neodpisana knjigovodska vrednost pomembno, to je najmanj 20%, presega njihovo nadomestljivo vrednost."

V Merkurju so torej izbrali merilo, odstopanje od neodpisane knjigovodske vrednosti za več kot 20%. Meja bistvenosti je torej 20%. Ali je ta meja ustrezna? Zamislimo si primer, da ima to podjetje neko sredstvo, npr. poslovno zgradbo, katere knjigovodska vrednost je npr. 200 mio SIT. Pooblaščen cenilec ugotovi, da je poštena vrednost te zgradbe kot vrednost v uporabi (vrednost v uporabi je večja od čiste prodajne vrednosti) enaka 170 mio SIT. Razlika je 30 mio SIT, torej knjigovodska vrednost presega nadomestljivo vrednost sredstva za 15%. Meni se zdi razlika v vrednosti 30 mio SIT še kako bistvena. Glede na zapisano opredelitev oslabitev ni potrebna, saj ne dosega 20%.

Kakšna mora biti torej razlika med knjigovodsko in nadomestljivo vrednostjo sredstev, da je obvezno izvesti prevrednotenje zaradi oslabitve? Kakšna pa mora biti razlika med tržno in knjigovodsko vrednostjo, da je smiselno prevrednotenje sredstev zaradi okrepitve? Glede prevrednotenja sredstev zaradi okrepitve se mi določanje te razlike ne zdi posebej problematično. Okrepitev tako ali tako ni obvezna, torej se podjetje samo odloči, ali bo sploh izvajalo okrepitev, in če jo bo, kdaj. Drugače pa je pri prevrednotovanju zaradi oslabitve. Prevrednotenje sredstev zaradi oslabitve je obvezno. Zaradi pomena in posledic oslabitve bi zato morala biti v pravilniku določena merila strožja. Podjetje mora glede na posebnosti in poznavanje svojih sredstev v svoje akte vgraditi ustrezna merila. Eno izmed takšnih meril je lahko na primer, da se prevrednotuje sredstva zaradi oslabitve takrat, ko je poštena vrednost večja od knjigovodske vrednosti za vnaprej določen odstotek od nabavne ali knjigovodske vrednosti. Kot merilo se lahko določi tudi večkratnik obračunane letne amortizacije (Odar, 2002, str. 60).

3.7. Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi odprave oslabitve

Opredmeteno osnovno sredstvo se po SRS zaradi odprave oslabitve lahko prevrednoti. Pri tem se zahteva podobna utemeljitev kot pri prevrednotenju zaradi okrepitve ali oslabitve. Vrednost sredstva, ki se upošteva pri prevrednotenju zaradi odprave oslabitve, pa ne sme presežati

knjigovodske vrednosti, ki bi jo imelo sredstvo v primeru, da pri njem ne bi prišlo do izgube zaradi oslabitve. Razveljavitev izgube zaradi predhodne oslabitve sredstva hkrati s povečanjem knjigovodske vrednosti takšnega sredstva poveča prevrednotovalni poslovni prihodek v zvezi z opredmetenim osnovnim sredstvom. V primeru, da je bil pri prejšnji oslabitvi zmanjšan prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi z opredmetenim osnovnim sredstvom, je potrebno le tega ponovno povečati (SRS, 2001). SRS tudi določajo, da lahko pride do odprave oslabitve zaradi spremenjenih razmer na trgu. Oslabitve prejšnjih let se tako lahko izkažejo kot neustrezne in jih je potrebno razveljaviti. Podjetje mora v takih primerih ponovno oceniti nadomestljivo vrednost osnovnega sredstva, dobo koristnosti, način amortiziranja in druge pomembne okoliščine, preden se loti razveljavitve poprejšnje oslabitve sredstva.

Poglejmo, kaj glede razveljavitve izgube zaradi oslabitve določajo MSRP. V MRS 36 je zapisano, da izgube zaradi oslabitve, pripoznane v prejšnjih letih, ni treba razveljaviti, kadar in zgolj kadar se je spremenila ocena, uporabljena za ugotovitev nadomestljive vrednosti sredstva (potem, ko je bila pripoznana zadnja izguba zaradi oslabitve). V takšnem primeru je potrebno knjigovodsko vrednost povečati na njegovo nadomestljivo vrednost. Pri razveljavljanju prejšnje izgube zaradi oslabitve sredstva pa povečanje knjigovodske vrednosti ne sme prekoračiti čiste knjigovodske vrednosti, ki bi bila ugotovljena, če ne bi prišlo do prejšnjega pripoznanja izgube zaradi oslabitve. Razveljavitev izgube zaradi prejšnje oslabitve je potrebno pripisati neposredno kapitalu kot presežek iz ponovnega prevrednotenja. V primeru, da je bila izguba zaradi oslabitve istega prevrednotenega sredstva prej pripoznana v izkazu poslovnega izida kot odhodek, je treba razveljavitev izgube zaradi oslabitve pripoznati v izkazu poslovnega izida kot prihodek.

Torej je razveljavitev izgube zaradi oslabitve po MSRP obvezna. V SRS pa je prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi odprave oslabitve dopustno. Drugih bistvenih razlik med SRS in MSRP na področju odprave oslabitve ni. MSRP le bolj poglobljeno obravnavajo razveljavitev izgube zaradi oslabitve. Obravnavajo posebej razveljavitev izgube zaradi oslabitve posameznega sredstva in denar ustvarjajoče enote. Določajo tudi znamenja, ki jih morajo podjetja upoštevati pri ocenjevanju, ali obstaja kako znamenje, da v prejšnjih letih pripoznane izgube zaradi oslabitve ni več ali se je ta zmanjšala. Pri teh znamenjih lahko opazimo, da ta v glavnem le zrcalijo tista, ki so opredeljena v primeru oslabitve.

3.8. Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve

3.8.1 Okrepitev v SRS

Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve je prilagoditev njihove knjigovodske vrednosti dokazani pošteni vrednosti ob sicer nespremenjenih opredmetenih osnovnih sredstvih. Pričakovane prihodnje gospodarske koristi iz teh sredstev naj bi se povečale. Pri zemljiščih, zgradbah in opremi lahko pošteno vrednost podjetja ugotavljajo s pomočjo pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti. Pošteno vrednost pa lahko dokaže tudi podjetje samo, pri tem pa mora imeti v posebnem pravilniku določen način ocenjevanja vrednosti, ki mora temeljiti

na slovenskih poslovnofinančnih standardih (SRS, 2001). Menim, da so podjetja, ki sama na podlagi poslovnofinančnih standardov ugotavljajo in dokazujejo vrednost svojih sredstev, zelo redka. Morda v primeru, da je pooblaščenec cenilec zaposlen v njihovem podjetju, kar pa tudi ni prav pogosto (saj je to za podjetje velik strošek). Razlog je tudi, da je ocenjevanje vrednosti zelo specifično in kompleksno strokovno področje.

Prevrednotenje zaradi okrepitve je v SRS **dopustno**. Podjetja se bodo torej sama odločila, ali bodo opravljala okrepitev opredmetenih osnovnih sredstev. Ta odločitev je dolgoročna in jo mora sprejeti poslovodstvo ter opredeliti v ustreznem aktu (običajno pravilnik o računovodstvu). Pred odločitvijo je potrebno proučiti kratkoročne in dolgoročne posledice. Najverjetneje se bodo podjetja za okrepitev odločila v primeru, da bodo od tega pričakovala kakšne koristi. Prva korist, na katero sama pomislim, je sprememba v strukturi pasive bilance stanja. Zaradi okrepitve sredstva se namreč spremeni razmerje dolga in kapitala med obveznostmi do virov sredstev.

V primeru, da se podjetje odloči za okrepitev kakega opredmetenega osnovnega sredstva, se morajo prevrednotiti tudi druga opredmetena osnovna sredstva iste vrste. Prevrednotenje zaradi okrepitve poveča knjigovodsko vrednost sredstva (neodpisano vrednost) in hkrati posebni prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi s tem opredmetenim osnovnim sredstvom. Obračunana amortizacija od razlike povečane vrednosti se ne obravnava kot strošek, temveč se vračuna v breme oblikovanega prevrednotovalnega popravka kapitala v zvezi s tem sredstvom (SRS, 2001).

Okrepitev opredmetenih osnovnih sredstev je torej dopustna in podjetje se za okrepitve odloči samo. Ker je vsako prevrednotenje povezano z dodatnim delom in določenimi stroški ugotavljanja nadomestljive vrednosti, ki jo bo moral najverjetneje oceniti pooblaščenec ocenjevalec vrednosti, in računovodski prikaz okrepitve na poslovni izid nima vpliva, lahko predpostavljamo, da se bodo podjetja za okrepitve redkeje odločala. Zakaj bi se podjetje torej sploh odločilo za okrepitev sredstev? Dejavniki, ki vplivajo na sprejetje odločitve za prevrednotenje sredstev zaradi njihove okrepitve, so lahko naslednji (Odar, 2001a, str. 141):

1. Realnejše izkazovanje sredstev po pošteni vrednosti. S tem naj bi se tudi izboljšala izrazna moč računovodskih izkazov, saj se uporabnikom zagotovi resnična in poštena slika o stanju sredstev in s tem olajša sprejemanje odločitev na podlagi teh računovodskih izkazov. Pri tem imam v mislih njihove zunanje in tudi notranje uporabnike.
2. Podjetja, katerih osnovna sredstva predstavljajo velik delež vseh sredstev in ima njihova okrepitev posledično velik vpliv na izkazana sredstva v bilanci stanja, se bodo gotovo prej odločila za njihovo okrepitev.
3. Posledica okrepitve sredstev je večje izkazano premoženje podjetja. Boniteta podjetja je s tem višja in podjetje ima večje možnosti za najem posojil.
4. Okrepitev sredstev in s tem oblikovanje posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala ima dve pomembni uporabni lastnosti:
 - predstavlja "vir" za pokrivanje zneskov morebitnih kasnejših oslabitev istih sredstev;

- predstavlja "vir" za kritje izgube zaradi splošnega prevrednotovanja kapitala, vendar le v primeru, če se nanaša na postavke, pri katerih ni mogoče pričakovati njihove trajne oslabilve (ker lahko predpostavimo, da do splošnega prevrednotenja ne bo nikoli prišlo, ta lastnost ni več pomembna).

Torej lahko pričakujemo, da se bodo za okrepitev opredmetenih osnovnih sredstev odločala podjetja, ki imajo ali pričakujejo "težave" s poslovnim izidom (Odar, 2001a, str. 141) .

Med težjimi odločitvami podjetja je gotovo odločitev, kdaj prevrednotiti sredstva zaradi njihove okrepitve in za katera sredstva naj se okrepitev izvaja. Odločitev je najlažja pri zemljiščih, saj je njihovo tržna vrednost najlažje ugotoviti oz. pridobiti. Najmanj verjetno je, da se bodo podjetja odločala za okrepitev drobnega inventarja zaradi njihovih manjših vrednosti. Podobno lahko sklepamo tudi za opremo. Negospodarna bi bila tudi odločitev, da naj se vsa osnovna sredstva prevrednotijo vsako leto. Zato se morajo v interne akte vgraditi ustrezna merila za prevrednotenja zaradi okrepitve. Ko pa se podjetje odloči za okrepitev, mora to ustrezno razkriti v letnem poslovnem poročilu (Odar, 2002, str. 60).

Pa pogledjmo, ali so se štiri naključno izbrana podjetja, katerih vrednostni papirji kotirajo na Ljubljanski borzi, odločila za izvajanje okrepitve opredmetenih osnovnih sredstev. V objavljenih letnih poročilih družb Gorenje, Žito, Kolinska in Merkur za leto 2003 sem preverila njihove zapisane računovodske usmeritve glede prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev. V Gorenju in Žitu zaradi okrepitve prevrednotujejo samo zemljišča. Družba Merkur ni pristopila h krepitvi opredmetenih osnovnih sredstev, prav tako se za okrepitev niso odločili v Kolinski.

3.8.2. Okrepitev v MSRP

MSRP uveljavljajo za pripoznavanje sredstev in obveznosti v bilanci stanja dva modela: model nabavne vrednosti (cost model) in model poštene vrednosti (fair value model).

Model nabavne vrednosti pozna oslabiltev sredstva, ne upošteva pa okrepitve sredstva. Po modelu poštene vrednosti pa se sestavine računovodskih izkazov opredelijo na osnovi prevrednotenih zneskov, ki predstavljajo poštene vrednosti na dan prevrednotovanja; ta se kasneje lahko zmanjšujejo za pozneje nabrane amortizacije in izgube zaradi oslabilve. Model poštene vrednosti torej upošteva tako okrepitve kakor tudi oslabilte sredstev. Kot smo že ugotovili, je model nabavne vrednosti enak primeru, da se podjetje v skladu s SRS odloči, da sredstev ne bo prevrednotovalo zaradi okrepitev. Če pa se podjetje odloči za prevrednotovanje zaradi okrepitve, kar je v SRS dopustno, je v skladu z MSRP tako izbralo model poštene vrednosti.

Torej MRS 16 dopušča dve možni rešitvi. Pri vrednotenju opredmetenih osnovnih sredstev se lahko uporablja bodisi model nabavne vrednosti bodisi model poštene vrednosti. Podjetje pa mora razkriti, ali je pri ugotavljanju bruto knjigovodske vrednosti uporabilo model nabavne ali model poštene vrednosti. Pri tem pa standard priporoča podjetjem, da tudi v primeru izbire

modela nabavne vrednosti razkrijejo poštene vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev, če so le-te bistveno različne od njihovih izkazanih knjigovodskih vrednosti. Ne glede na to, kateri model bo podjetje formalno izbralo, bo moralo svoja sredstva razkrivati tako po izbranem kakor tudi po drugem dovoljenem modelu. Tako ni bistvene razlike v tem, za kateri model se podjetje formalno odloči, razkrita morata biti oba. Torej morajo biti bistvene okrepitve v vsakem primeru razkrite.

3.8.2.1. Model poštene vrednosti

Če bo podjetje v skladu z MSRP izbralo model poštene vrednosti (alternativna rešitev), bo lahko knjigovodsko vrednost osnovnega sredstva prevrednotilo na opredeljeno pošteno vrednost. Seveda bo moralo ustrezno oceniti pošteno vrednost na določen dan in v primeru, da bo tako ocenjena poštena vrednost višja od knjigovodske vrednosti tega sredstva, bo vrednost sredstva lahko povečalo do njegove poštene vrednosti. Povečanje knjigovodske vrednosti zaradi prevrednotenja se prizna kapitalu kot presežek iz prevrednotenja. Ta presežek pa se lahko prenese na zadržani čisti dobiček šele tedaj, ko je iztržen. Zmanjšanje prevrednotovalnega presežka se torej izkaže neposredno v zadržanem dobičku. Okrepitev tako v SRS kakor tudi MSRP ne vpliva na poslovni izid podjetja, upošteva se le v bilanci stanja. V skladu z MSRP pa se amortizacija obračuna celo takrat, če vrednost sredstva presega njegovo knjigovodsko vrednost. Torej je osnova za amortizacijo enaka prevrednoteni višji vrednosti, zaradi česar je strošek amortizacije v prihodnjih letih višji. V SRS se amortizacija prav tako obračuna od višje prevrednotene vrednosti, vendar pa se obračunana amortizacija od razlike povečane vrednosti ne obravnava kot strošek, temveč se vračuna v breme oblikovanega prevrednotovalnega popravka kapitala v zvezi s tem sredstvom.

Kako pogosto pa naj bo prevrednotovanje? MSRP pravijo, da mora biti prevrednotovanje dovolj redno, da se knjigovodska vrednost bistveno ne razlikuje od tiste, ki bi se ugotovila z uporabo poštene vrednosti na dan bilance stanja. Pogostost prevrednotenja naj bi bila odvisna od gibanja posameznih opredmetenih osnovnih sredstev, ki se prevrednotujejo. Pri tem naj bi se pri nekaterih sredstvih poštena vrednost spreminjala precej in neenakomerno, kar spodbuja letno prevrednotenje. Pri drugih sredstvih z nepomembnimi spremembami poštene vrednosti pa naj bi zadostovalo prevrednotenje vsaka tri ali vsakih pet let.

V skladu z MSRP je poštena vrednost zemljišča in zgradb navadno njihova tržna vrednost. Ta se določi z ocenitvijo, ki jo navadno opravijo strokovno usposobljeni ocenjevalci. Prav tako naj bi bila poštena vrednost naprav in opreme njihova tržna vrednost, ugotovljena z ocenitvijo. V primerih, ko pa se takšni predmeti redko prodajajo zaradi svoje posebne narave in ni nobenega dokaza za njihovo tržno vrednost, se ovrednotijo po zmanjšani nadomestljivi vrednosti. V primeru, da se neko opredmeteno osnovno sredstvo prevrednoti, se mora prevrednotiti celotna skupina sredstev, v katero spada. Pri tem zajema skupina sredstev vsa sredstva podobne narave in uporabe pri poslovanju podjetja. Tudi SRS določajo: če se podjetje odloči za okrepitev kakega opredmetenega osnovnega sredstva, se morajo prevrednotiti tudi druga opredmetena osnovna sredstva iste vrste. MSRP pa nato naštevajo še primere skupin sredstev, ki so lahko naslednje:

zemljišča, zemljišča z zgradbami, stroji, ladje, letala, motorna vozila, pohoštvo in vgrajena oprema ter pisarniška oprema.

Lahko trdimo, da so SRS na področju prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev v vseh bistvenih pogledih skladni z MSRP (torej MRS 16 in MRS 36). Naj sedaj še enkrat na kratko povzamem poglobljene razlike na področju prevrednotovanja opredmetenih osnovnih sredstev:

- v MRS 36 je oslabitev sredstev mnogo bolj poglobljeno obravnavana kakor v SRS;
- v MSRP je večji poudarek na DUE;
- v MSRP so opredeljena znamenja oslabitev, ki jih je potrebno upoštevati, in opisani so pristopi oz. metode za ugotavljanja poštene vrednosti;
- po MSRP se amortizacija obračuna celo v primeru, če vrednost sredstva presega njegovo knjigovodsko vrednost; v SRS se amortizacija prav tako obračuna od višje prevrednotene vrednosti, vendar pa se obračunana amortizacija od razlike povečane vrednosti ne obravnava kot strošek, temveč se vračuna v breme oblikovanega prevrednotovalnega popravka kapitala v zvezi s tem sredstvom.

Oboji standardi naj bi omogočali možnost izbire med več metodami vrednotenja. Pri tem pa le v SRS lahko govorimo o pravi možnosti izbire. Splošna tendenca MSRP naj bi bila v krčenju razpoložljivih metod in v izkazovanju še neuresničenih dobičkov v izkazu poslovnega izida, torej v smeri popolnega upoštevanja načela poštene vrednosti.

Omenila sem že, da naj bi MSRP prepogosto le povzemali strokovne rešitve, ki jih prinašajo US GAAP. Pa poglejmo še, kako US GAAP obravnavajo učinek prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve. Podobno oziroma enako kakor SRS in MSRP tudi US GAAP obravnavajo učinek prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve. Torej: prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev zaradi okrepitve v nobenem primeru ne moremo pripoznati kot povečanje poslovnega izida, ampak ga lahko pripoznamo le kot povečanje kapitala (Odar, 2002, str. 55).

3.9. Problemi nejasnosti v zvezi z razumevanjem prevrednotenja

Strokovno področje vrednotenja in s tem prevrednotovanja je eno izmed najtežjih področij v računovodstvu. Poglejmo, kakšne nejasnosti se pojavljajo in jih lahko zasledimo tudi v časopisu ali v letnih poročilih družb, katerih delnice kotirajo na Ljubljanski borzi.

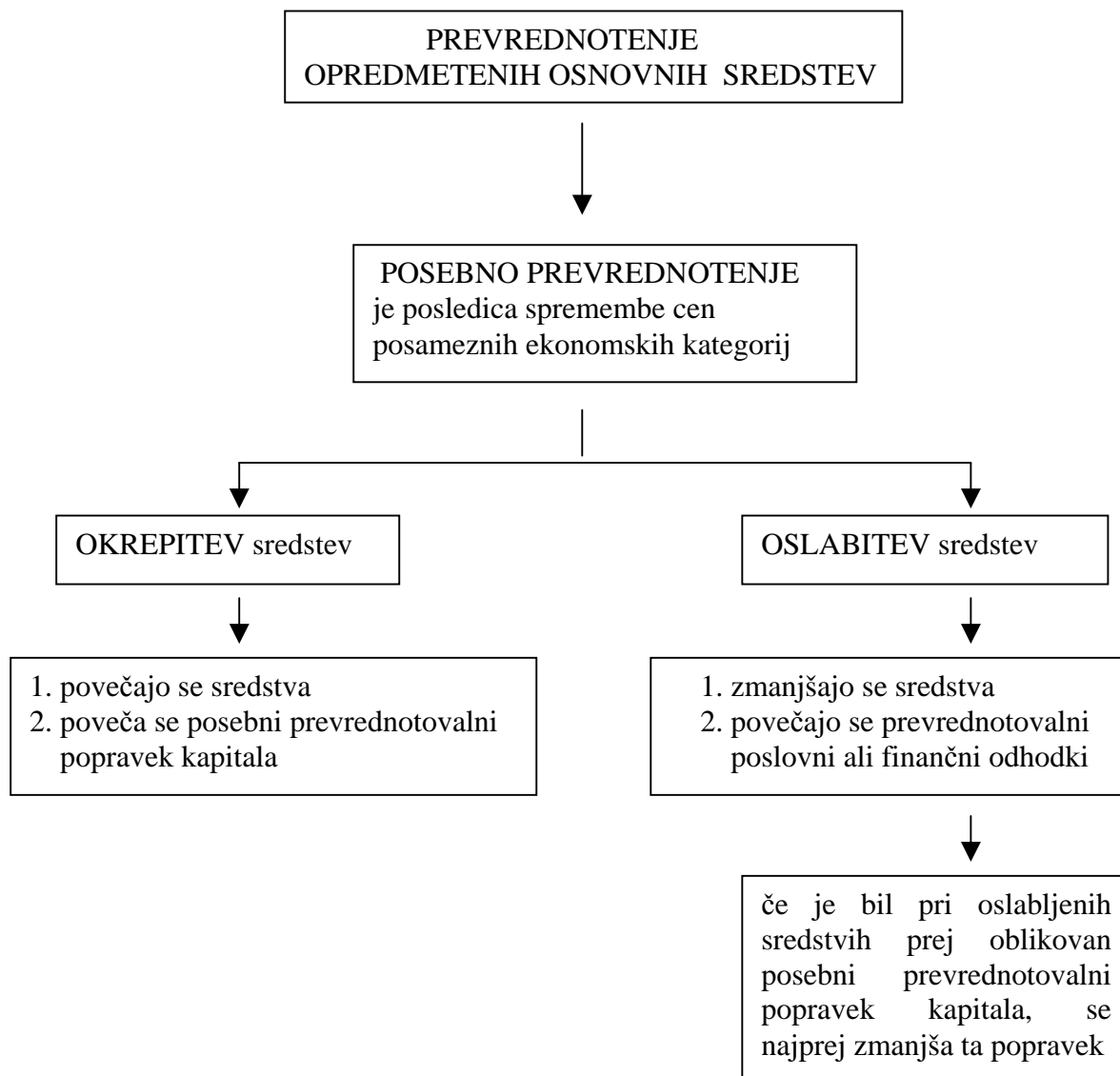
V konsolidiranem letnem poročilu Skupine Terme Čatež d.d. za leto 2003 je v povzetku pomembnejših računovodskih usmeritev na strani 6 zapisano: "*Opredmetena osnovna sredstva so ovrednotena na podlagi cenitve na dan 1.1.1993, revalorizirana do 31.12.2001, tako da vrednostno odražajo spremembo cen zaradi inflacije. Za leto 2002 in 2003 revalorizacija ni bila opravljena, zaradi devalvacije tolarja v primerjavi z evrom za manj kot 5,5%.*"

Če prav razumem prikazano opredelitev, bi družba v primeru, da bi tolar devalviral v primerjavi z evrom za več kot 5,5%, opravila revalorizacijo opredmetenih osnovnih sredstev.

Revalorizacija? Ali je bilo mišljeno splošno prevrednotenje? Toda tudi splošno prevrednotenje se opravlja le pri kapitalu. Menim, da si družba, katere delnice kotirajo na borzi in njihove letne računovodske izkaze ter poslovno poročilo pregleda neodvisni revizor, tako velike napake ne bi smela privoščiti.

Drug primer, ki bi ga lahko označili kot primer neustreznega oz. nejasnega prikazovanja prevrednotovanja, je povezan s prikazano sliko 2.

Slika 2: Prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev

Vir: Mayr, 2001a, str. 17.

Pa pogledjmo, kaj se mi zdi na tej shemi moteče. "**Posebno prevrednotenje je posledica spremembe cen posameznih ekonomskih kategorij.**" Ali imamo poleg posebnega prevrednotenja za opredmetena osnovna sredstva sploh še katero drugo prevrednotenje? Ne, splošno prevrednotenje se namreč opravlja le pri kapitalu. Ali je posebno prevrednotenje res samo posledica spremembe cen (ustrezneje bi bilo vrednosti) ekonomskih kategorij? Kaj pa upoštevanje vrednosti sredstva v uporabi?

Prikaz zgornjih dveh primerov in moj komentar k njima nista mišljena kot kritika njihovih avtorjev. Želim le poudariti, da je obravnavana tematika res težavna, zato se pojavljajo mnoge nejasnosti na področju njenega razumevanja in tolmačenja.

4. MODEL POŠTENE VREDNOSTI ALI MODEL IZVIRNE VREDNOSTI?

Računovodska stroka gre torej v smeri vrednotenja ekonomskih kategorij po poštenih vrednostih. Pri tem je poštene vrednosti najbližja tržna vrednost. Tržna vrednost pa je poštena le v primeru, če obstaja delujoč trg. Ni mišljen popoln trg, saj ta ne obstaja, le njegov približek v obliki delujočega trga. Ker pa tudi delujoči trg za mnogo sredstev ne obstaja, je poštena vrednost lahko tudi vrednost, ki jo je mogoče izračunati na podlagi različnih metod. Kot smo videli, pa te temeljijo na predpostavkah oz. ocenah o prihodnosti. Imajo pa žal veliko napako – so subjektivne. Ocenjevanje je in bo vedno hote ali nehote pristransko, torej odvisno od tistega, ki ocenjuje. Na drugi strani pa tudi tržna vrednost nekega sredstva ni samo ena. Posli na trgu se namreč ne sklepajo po neki povprečni tržni ceni.

Tako kakor ne obstaja popoln trg, tudi ne živimo v popolnem svetu. V popolnem svetu bi morda res lahko bilo vse v skladu z zakoni, predpisi in etičnimi načeli. Menim, da so redka podjetja, ki delajo okrepitev ali oslabitev sredstev in dolgov le s tem namenom, da bodo njihovi računovodski izkazi prikazovali realne vrednosti njihovega premoženja. Seveda je oslabitev obvezna in se zato praviloma mora opravljati.

Ker je oslabitev obvezna, jo torej družbe morajo upoštevati. Pri tem pa imajo revizorji zelo pomembno vlogo. So namreč edini, ki bralcem računovodskih izkazov v svojem poročilu podajajo mnenje o njihovi resničnosti in poštenosti. Kdo drug pa preverja, ali je družba oslabila precenjena sredstva? Davčnega inšpektorja to področje ne zanima, saj odhodki zaradi oslabitve niso davčno priznani, okrepitev pa na poslovni izid nima vpliva. Morda banke ali morebitne druge posojilodajalce, ko se odločajo o tem, ali bodo podjetju odobrili posojilo, poslovne partnerje, delničarje...? Prav zaradi teh udeležencev pa je revizija računovodskih izkazov za določena podjetja z zakonom predpisana.

Moje mnenje je, da je ideja poštene vrednosti sama po sebi zelo dobra. Skrbi pa me, da v praksi ne bo nikoli upoštevana tako, kakor je mišljena. Lahko postane le še ena možnost posloводства pri "oblikovanju" računovodskih izkazov. V prvem delu sem govorila o tem, da ideja o poštene vrednosti izvira iz ameriških računovodskih standardov US GAAP. Prav iz Amerike pa izvirajo tudi nekateri večji računovodski škandali. Ali bi tudi tukaj lahko govorili o povezavi? Po aferah Enron, Worldcom, Dynergy, Adelphia... se je mislilo, da je evropski sistem podjetništva, ki ne poudarja le interesa lastnikov, tako kot v ZDA, pač pa tudi interese ostalih povezanih skupin, morda res boljši. Pa je res? Kaj hitro se je pokazalo, da temu ni tako. Tudi Evropa ima "svoje afere" kot so Ahold, Vivendi, ABB, Adecco..in kot pika na i Parmalat (Groznik, 2004, str. 12).

MSRP dopuščajo dve metodi vrednotenja: metodo poštene vrednosti in metodo izvirne vrednosti. Oslabitev je po obeh metodah obvezna, razlika pa je na področju okrepitve. Model

izvirne vrednosti okrepitve ne pozna. Računovodska stroka v svetu se je na podlagi teh dveh modelov "razdelila na dva tabora". Na eni strani so zagovorniki poštene vrednosti in na drugi zagovorniki izvirne vrednosti. Pa pogledjmo njihove argumente za in proti posamezni rešitvi.

Zakaj model poštene vrednosti (Taylor, ExecutiveCaliber, 2001-2004)?

1. Izboljša se primerljivost s tem, da se obravnavajo podobna sredstva kot enaka in nepodobna kot različna.
2. Ponuja informacije o koristih sredstev, ki jih lahko pričakujemo na podlagi trenutnih ekonomskih razmer.
3. Kaže se ekonomski učinek odločitve posloводства, če se sredstvo še naprej uporablja ali če se proda.
4. Upošteva dobičke in izgube zaradi sprememb cen takrat, ko se te pojavijo.
5. Z lahkoto odraža učinke večine tveganih strategij posloводства.

Zakaj model izvirne vrednosti (Taylor, ExecutiveCaliber, 2001-2004)?

1. Ker model poštene vrednosti slabša primerljivost s tem, da obravnava podobne stvari kot različne in različne stvari kot podobne oz.enake.
2. Zagotavlja informacije o pričakovanih prihodnjih koristih sredstev, kot so bile prvotno načrtovane ob njihovi pridobitvi.
3. Kaže se le učinek uporabe sredstev ali uresničenih prodaj sredstev. Ne upošteva se učinek nerealizirane odločitve.
4. Upošteva dobičke ali izgube zaradi sprememb cen le takrat, ko so te realizirane s prodajo sredstva na trgu.
5. Zneski poročanja se oblikujejo na podlagi notranjih razpoložljivih informacij o cenah in o preteklih denarnih tokovih. Ne upoštevajo se vplivi in znamenja na zunanjem trgu.
6. Ker zahteva poštena vrednost kompleksna pravila, s katerimi poskuša odražati učinke najbolj tveganih poslovodskih odločitev.
7. Ker model poštene vrednosti zahteva, da tržne cene določajo vrednosti. Kjer jih ni, se za ugotavljanje poštene vrednosti zahteva ocena in to vodi k problemu zanesljivosti takih vrednosti.
8. Izvirna vrednost naj bi bila bolj relevantna, saj se osredotoča le na sprejeto odločitev (o uporabi sredstva ali njegovi prodaji). Poštena vrednost, ki temelji na tržnih cenah, pa odraža učinke in vplive transakcij in dogodkov, v katerih sredstvo ni neposredno udeleženo.
9. Neuresničene dobičke ali izgube lahko primerjamo z izgubljeno možnostjo, da bi sredstvo prodali ali kupili po višji ali nižji ceni. Ali je neuresničene priložnosti sploh smiselno upoštevati?
10. Vrednotenje po trenutnih tržnih cenah naj bi bilo bolj nekakšno "odtujitveno" vrednotenje kot pa vrednotenje na podlagi predpostavke delujočega podjetja.

Vidimo, da je argumentov za izvirno vrednost več, upoštevati pa moramo tudi težo posameznega argumenta. Osebnostno se strinjam z vsemi naštetimi argumenti, saj ima vsak pristop svoje prednosti in slabosti. Pa pogledjmo še, kakšne informacije si želijo oz. želimo investitorji?

Po narejenih raziskavah sodeč, si vsi želimo vedeti, koliko je neko sredstvo vredno danes (Minutes of the September 21, 2004). Poleg tega pa investitorji zahtevajo tudi, da so informacije zanesljive in ustrezne. To pa sta tudi dve od kakovostnih značilnosti celotnega računovodenja (razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost). Menim, da je poštena vrednost lahko problematična z vidika zanesljivosti. Zanesljivost pomeni, da postavke v računovodskih izkazih ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč. Vrednost sredstva v uporabi pa temelji na ocenah posloводства in je zato lahko z vidika zanesljivosti problematična. Kako zanesljive so v današnjem hitro spreminjajočem se in nepredvidljivem okolju sploh lahko ocene o prihodnjih denarnih tokovih, povezanih z nekim sredstvom?

Odbor za finančno računovodske standarde (Financial Accounting Standard Board) je v okviru svojega projekta poštene vrednosti (fair value project) skušal ugotoviti, kaj si želijo uporabniki računovodskih izkazov: merjenje ekonomskih kategorij po izvorni ali pošteni vrednosti. Rezultat je bil, da si želijo oboje. Želijo, da so postavke v izkazih prikazane po pošteni vrednosti in da je hkrati razvidna tudi izvirna vrednost. Torej, ja pošteno vrednost, vendar ne za ceno tega, da se zato opusti prikaz po izvorni vrednosti. Torej je sedanja rešitev v MSRP povsem ustrezna. Podjetja lahko izberejo model poštene ali izvorne vrednosti, razkrita pa morata biti oba.

5. SKLEP

Prevrednotovanje sredstev in dolgov zaradi upoštevanja pravila poštene vrednosti je nujnost, ki jo moramo vsi sprejeti kot svoje izhodiščno razmišljanje, ko govorimo o knjigovodskih razvidih ter resničnih in poštenih prikazih računovodskih izkazov (Odar, 2000, str. 36). Razvoj sodobnega računovodstva teži k izkazovanju poštenih vrednosti gospodarskih kategorij. Torej tako k razkrivanju verjetnih ali dokazljivih okrepljenih vrednosti kakor tudi k izkazovanju oslabljenih in "ogroženih" vrednosti zaradi zunanjih, notranjih, subjektivnih ali objektivnih razlogov (Korošec, 2004, str. 25). Zahteve po poštenem in resničnem poročanju so postale še pomembnejše zaradi večjih finančnih škandalov po svetu (Enron, Parmalat...), ki smo jim bili priča v zadnjih letih. Posledica teh finančnih škandalov pa so tudi strožje zahteve po poštenem in resničnem poročanju.

V nekaterih primerih je ugotavljanje poštenih vrednosti lahko zelo preprosto in zanesljivo. Takrat so preprosti tudi postopki določanja poštene vrednosti in na tako vrednost se lahko zanesemo. Nemalokrat pa so meritve poštene vrednosti bolj zapletene in vključujejo številne negotovosti, povezane s prihodnostjo. Pomembno se je zavedati, da načelo poštene vrednosti in s tem vrednotenje ekonomskih kategorij po pošteni vrednosti ni le še ena izmed mnogih obveznosti, ki jo moramo upoštevati kot nujno zlo. Ni dovolj, da se v internih aktih dobro opredeli sistem spremljanja vrednotenja po pošteni vrednosti (kaj se bo prevrednotovalo – bistvenost, kdaj – kako pogosto, meja dovoljenih odstopanj, kdo je zadolžen – odgovornost...), mora se tudi dosledno in skrbno izvajati. Še huje pa je, če se zapiše sistem spremljanja vrednotenja po pošteni vrednosti le s tem namenom, da se izpolnijo zahteve standardov, pa se v praksi ne izvaja.

Razumljivo je, da je prehod iz revalorizacije, katere izvajanje je bil avtomatizem, na prevrednotovanje za vse zelo težavna naloga. Prevrednotenje ekonomskih kategorij namreč zahteva posamičen in poglobljen pristop, ki je odvisen od okoliščin in postavk, ki se vrednotijo. Prevrednotenje je strokovno zelo zahtevno. Pri njegovem izvajanju je zato potrebno ogromno strokovnega znanja in še več izkušenj. Glede na to, da smo ljudje nenaklonjeni večjim spremembam in potrebujemo čas za prilagajanje, bo preteklo kar nekaj časa, da bo prevrednotovanje v praksi lahko zaživel tako, kakor bi moralo.

Sodelovanje računovodij, revizorjev in ocenjevalcev vrednosti je nujno potrebno pri reševanju strokovne problematike vrednotenja zahtevnejših primerov določanja poštene vrednosti. Zahteve po znanju so vse večje in več pozornosti se mora nameniti izobraževanju.

Na vprašanje, kaj je poštena vrednost in kako naj se ta evidentira v računovodskih izkazih, pa računovodska stroka gotovo še ni podala dokončnega odgovora. V prihodnosti lahko pričakujemo, da se bodo vse rešitve skušale približati popolnemu upoštevanju načela poštene vrednosti. Glede oslabitve ekonomskih kategorij so stvari vsaj v teoretičnem pogledu zelo dobro opredeljene, mnogo težav pa se gotovo pojavlja v praksi. Z izkušnjami, ki si jih bomo pridobili s časom, pa mislim, da bodo tudi te težave bistveno manjše. Okrepitev ekonomskih kategorij, kot jo obravnavajo tako MRS kakor tudi SRS, pa se načelu poštene vrednosti še ni povsem približala. Okrepitev se namreč v poslovnem izidu prizna šele takrat, ko se ta dejansko realizira in iz tega naslova priteče denarni tok. Vendar tudi sedanja rešitev, kjer se presežek zaradi okrepitve izkaže le v bilanci stanja, na poslovni izid pa ne vpliva, omogoča bralcu računovodskih izkazov prikaz po resnični in pošteni vrednosti. Kot uporabnike računovodskih informacij moramo imeti v mislih tako zunanje (sedanji in vsi bodoči vlagatelji, dobavitelji, posojilodajalci, vlada, javnost...) kakor tudi notranje uporabnike (poslovodstvo). Vsi namreč na podlagi teh računovodskih informacij sprejemajo različne poslovne odločitve. Podjetja se morajo zavedati, da potreba po resničnem in poštemem prikazu računovodskih izkazov ne sme biti le interes zunanjih uporabnikov, ampak tudi njih samih. Poslovodstvo bo sprejemalo ustrezne in dobre poslovne odločitve le na podlagi računovodskih informacij, ki odsevajo pošten in resničen prikaz realnega stanja v podjetju.

Menim, da je ugotavljanje poštene vrednosti eno izmed najtežjih področij računovodstva. Tema je zelo obsežna in odpira vrsto dilem in vprašanj, katerih odgovori ne bodo nikoli popolni in dokončni. Tudi spremembe, ki so v današnjem okolju edina stalnost, zahtevajo prilagajanje. Podlage za ugotavljanje poštene vrednosti so in bodo vedno zasnovane na predpostavkah, kaj velja za pošteno. S spreminjanjem predpostavk pa se spreminja tudi poštena vrednost.

LITERATURA

1. Cairn David: Applying International Accounting Standards. London : Butterworths, 1999, 1045 str.
2. Duhovnik Meta, Praznik Bojan: Revidiranje vrednotenja po pošteni vrednosti. 8. jesenski posvet revizorjev. Radenci : Slovenski inštitut za revizijo, 2004, 15 str.
3. Flower John: The future of harmonization: The EU versus the IASC versus the SEC. The European Accounting Review, London, 6(1997), 2, str. 281-303.
4. Glas Miroslav, Drnovšek Mateja: Is Private Equity Capital Really the Solution?. Ljubljana : Ekonomika fakulteta. 19 str.
5. Groznik Peter: Tri leta po Enronu: Vse enako, vse drugače. Delo, Sobotna priloga. Ljubljana, 11.12.2004, str. 12.
6. Hribar Zlata: Poročilo o 5. letni konferenci preizkušenih računovodij. Revizor, Ljubljana, 2002, 6, str. 120.
7. Kocbek Marijan: Novela zakona o gospodarskih družbah – ZGD – H. 8. jesenski posvet revizorjev. Radenci : Slovenski inštitut za revizijo, 2004, 18 str.
8. Korošec Bojana: Zmaga tistemu, ki z manj pove več. Finance, Ljubljana, 2004, 204, str. 25.
9. Koželj Stanko: Oslabitev sredstev po osnutku spremenjenih in prenovljenih SRS. Zbornik referatov 3.letne konference preizkušenih računovodij. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2000, str. 39-57.
10. Koželj Stanko: Oslabitev sredstev. IKS, Ljubljana, 2000a, 12, str. 9-29.
11. Koželj Stanko: Prevrednotovanje nekaterih gospodarskih kategorij po novem. IKS, Ljubljana, 2001, 12, str. 24-27.
12. Koželj Stanko: Bliža se zaključni račun 2002. IKS, Ljubljana, 2002, 12, str. 7-12.
13. International Financial Reporting Standards (IFRSs) including International Accounting Standards (IASs) and Interpretations as at 31 March 2004. London : International Accounting Standards Committee Foundation. 2004, 2250 str.
14. Mayr Branko: Prevrednotovanje in davek od dobička. Finance, Ljubljana, 2001, 44, str. 17.
15. Mednarodni računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002.
16. Odar Marjan: Prevrednotovanje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih. Zbornik referatov 3. letne konference preizkušenih računovodij. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2000, str. 17-37.
17. Odar Marjan: Najpomembnejše spremembe uvoda v slovenske računovodske standarde. IKS, Ljubljana, 2001, 12, str. 13-23.
18. Odar Marjan: Problemi vrednotenja sredstev, povezani z rešitvami v spremenjenih slovenskih računovodskih standardih. Zbornik referatov 7. letne konference revizorjev. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2001a, str. 131-154.
19. Odar Marjan: Problemi, povezani z vrednotenjem sredstev po SRS, in nekatere možne rešitve. Revizor, Ljubljana, 2002, 2, str. 51-71.
20. Pučko Danijel, Rozman Rudi: Ekonomika podjetja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996, 328 str.
21. Schroeder Richard G., Clark Myrtle: Accounting theory. New York : John Wiley & Sons

- Inc., 1995, 827 str.
22. Stošički Slavko: Prevrednotovanje opredmetenih osnovnih sredstev. Revizor, Ljubljana, 2002, 12, str. 91-99.
 23. Torkar Milan: Ocenjevanje vrednosti. IKS, Ljubljana, 2002, 12, str. 15-22.
 24. Turk Ivan: Prenova slovenskih računovodskih standardov. Zbornik referatov 14. posvetovanja Društva računovodij, finančnikov in revizorjev Maribor. Maribor : Društvo računovodij, finančnikov in revizorjev Maribor. 1999, str. 7.
 25. Veselinovič Draško: Mednarodne (poslovne) finance. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003.
 26. Vezjak Blanka: Posebnosti uvajanja mednarodnih standardov računovodskega poročanja v letu 2005. 8. jesenski posvet revizorjev. Radenci : Slovenski inštitut za revizijo, 2004, 12 str.
 27. Vezjak Blanka: Uporaba mednarodnih standardov računovodskega poročanja. IKS, Ljubljana, 2004a, 9, str. 9-29.
 28. Weygandt Jerry J., Kieso Donald E.: Financial Accounting. New York : John Wiley & Sons, 1995, 681 str.
 29. Wilson A. et al.: Generally Accepted Accounting Standards. London : Ernest & Young, 2001, 2288 str.
 30. Zupančič Vera: Bilanca stanja – II. Opredmetena osnovna sredstva. IKS, Ljubljana, 2005, 1-2, str. 26.

VIRI

1. Minutes of the September 21, 2004. FVM Public Roundtable. Financial Accounting Standards Board. 25 str. [URL: http://www.fasb.org/board_meeting_minutes/09-21-04_fvm_roundtable_am.pdf], 9. 12. 2004.
2. Gorenje d.d. Letno poročilo 2003. 77 str. [URL: http://gorenje.si/filelib/fininfo/lp_2003_novo.pdf], 9.12. 2004.
3. Kolinska d.d. : Letno poročilo 2003. 129 str. [URL: http://www.kolinska.si/documents/letno_porocilo2003.pdf], 9. 12. 2004.
4. Kontni načrt in ponazoritev knjiženj za gospodarske družbe. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 2004. 252 str.
5. Merkur d.d. Letno poročilo 2003. 105 str. [URL: http://www.merkur.si/slo/lp2003/pic/letno_porocilo-2003.pdf], 9. 12. 2004.
6. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev. 1993. 209 str.
7. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev. 2001. 357 str.
8. Taylor Jeffrey: Lease Training : Fair Value.ExecutiveCaliber. 2001-2004. 19 str. [URL: <http://executivecaliber.ws/sys-tmpl/fairvalue/>], 9. 12. 2004.
9. Terme Čatež d.d. Letno poročilo 2003. 73 str. [URL: <http://www.termes-catez.si/media/pdf/lp/lp2003si.pdf>], 9. 12. 2004.
10. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gospodarskih družbah (ZGD-H)(Uradni list RS, št.139/04).

11. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1)(Uradni list RS, št.40/04).
12. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 54/99, 36/00, 45/01, 59/01).
13. Žito d.d. Letno poročilo 2003. 101 str.
[URL: http://www.zito.si/images/acrobat_reader/letno_2003.pdf], 9. 12. 2004.
14. 17.11.2004 Vlada RS je 11.novembra 2004 na svoji redni seji med drugim sprejela predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah
[URL: <http://www.si-revizija.si/aktualno/index.shtm/>], 9. 12. 2004.